

Evangelikus Élet

EVANGÉLIKUS HETILAP

72. évfolyam, 40. szám – 2007. október 7. – Szentháromság ünnepe után 18. vasárnap

Ára: 180 Ft

„...a Biblia mint ihletett szöveg (szent írás) egy nem hívó ember számára vajon nem élvezhető-e irodalmi műként? Avagy Bach liturgikus céllal született művei szekulárisá válnak-e a templomfalakon kívül?”

► Mire esély a művészet? – 5. oldal

„Az időközben hozzáférhetővé vált források és a szabaddabb határon túli kapcsolatok teszik lehetővé, hogy Thökölyt és korát ma még sokoldalúbban és – bizonyos vonatkozásokban – újszerűen értékeljük.”

► Thököly-konferencia Hajdúszoboszlón – 6. oldal

„A világban járva egyre gyakrabban szembesülök azzal, hogy a hívó emberek ereje gyengül, hogy mindenki sodródik az árral; mert hiába tudunk Jézus létezéséről, még mindig nem bízunk benne eléggé.”

► Isten a barátunk – 9. oldal

10. tanévnyitó az EKE bibliaiskolájában ► 4. oldal
Az ég felé... ► 5. oldal
Bajor–magyar születésnap a háttér munkások szemével ► 6–7. oldal
Reformáció havi programok ► 8. oldal
Ittész Gábor halálára ► 10. oldal

Egy csónakban evezünk

Tizenöt éves a hivatalos bajor–magyar testvérkapcsolat

■ D. SZEBIK IMRE

Míg az elmúlt hétvégén a magyar média a botránykrónikákat értékelte vagy éppen a Lakitelken húsz éve történt tanácskozára emlékezett, addig Balatonföldváron a Hotel Festivalban mintegy kétszázötven bajor és magyar evangélikus a két egyház közti, tizenöt éve kezdődött és szerződéssel is megpecsételt partneri kapcsolatait ünnepelte.

Az egyik evangélikus testvérünk által működtetett szálloda a nevében is hirdozta, hogy itt most örvendező keresztények jubilálnak, és tovább kívánják erősíteni kapcsolataikat. Régi ismerősök barátaként ölelték meg egymást, míg mások új ismeretségeket kötöttek. Lelkészek és felügyelők, iskolaigazgatók és tanárok, aktív és nyugalmazott püspökök, egyházi vezetők – legtöbbször azonban gyülekezeti tagok – érkeztek az őszi napfényben tündöklő Balaton partjára. A két egyház szervezőgárdája az élet minden területét felölelő, gazdag programot állított össze.

A nyitóünnepség szónokai, *Pröhle Gergely* országos felügyelő, *dr. Johannes Friedrich* bajor tartományi püspök és *Ittész János* elnök-püspök egyaránt hangsúlyozták az összetartozás élményét, az egymástól való tanulás fontosságát és a nagyobb testvérek a kisebb közösséggel szembeni felelősségét.

Különösen öröndetes, hogy az együttműködés nem korlátozódik kizárólag az egyházvezetők közötti kapcsolattartásra,

hanem gyülekezetek, óvodák, iskolák, szeretetintézmények mind-mind megtalálhatták a maguk partnereit, és önállóan szervezhetik programjaikat. Ennek bemutatása volt az egyik célja a találkozóknak, amely azonban kilenc munkacsoportban teológiai, hitbeli és gyakorlati kérdésekkel is foglalkozott. Ízelítőként álljon itt néhány téma: a múlt feldolgozása; ifjúság és internet; diakónia; az egyház és az állam viszonya; spiritualitás; egyházi képzés és egyházi jövőkép. Nem hiányzott az elmúlt tizenöt év jelentős vagy éppen humoros történéseire való visszapillantás sem.

Élményszerűen emlékezetes marad a nézőközönség számára a győri Péterfy Sándor Evangélikus Oktatási Központ gimnáziumának és a neuendettelsauai reáliskolának a diákjai által közösen betanult, két fiatal szerelmi románcáról szóló musical, melyet a balatonföldvári művelődési központban adtak elő.

A koncentrált igénylő együttléteket oldotta a lazító programok tarka kavalkája. A pécsi gospelkórus éneklése, a fúvószenekar érzelmeket is ébresztő szolgálata fémjelzte az evangélium holdudvarában létrejött kulturális értékeket.

Nem kevésbé volt népszerű a borkóstoló helyszínén felvert sátrakban rendezett est. A Balaton-felvidék fehér- és vörösborai igazi kulináris élvezetet kínáltak. A hangulatot tovább fokozta a karádi népi együttes lendületes, magyar táncokat bemutató előadása, amely végül táncházzá terebélyesedett.

A szombat esti hajókirándulás Balatonfüredre ringatta a résztvevőket, akiket a mólón a helyi evangélikusok gyűrűje fogadott, élükön a város alpolgármesterével. A meghitt hangulatú köszöntések között említhetjük *Michael Martin* szavait. Az egyházfőtanácsos korábban éppen Germeringben volt lelkes; e településnek egyébként régebb óta van testvérvárosi, mint testvér-gyülekezeti kapcsolata Balatonfüreddel.

A verőfényes vasárnapra ébredt két-nyelvű vendégsereg feledhetetlenül szép szabadtéri istentisztelet élményével fejezhette be a három és fél napos találkozót. *Dr. Fabiny Tamás* püspök Lk 14,1–11 alapján tartott igehirdetése az életnek értelmet és áldást adó Jézusról tett tanúságot. A Balaton partján felállított oltárt és szőszéket körülragyogta Isten szeretetének éltető napfénye és a magyar tenger vizének csendes, nyugalmat árasztó hullámozása. Az istentisztelet befejező részében minden résztvevő személyes áldásban részesülhetett öt magyar, illetve bajor lelkes szolgálata révén, majd hatalmas kört alkotva együtt mondhatta el az Úrtól tanult imádságot. Az, hogy a liturgiában sok fiatal is részt vett, szép példája volt annak, hogy miként lehet szolgálatba állítani a híveket.

Kísérje áldás egyházaink életét, és tegye a jövőben is gyümölcsözővé együttműködésünket, hiszen egy csónakban evezünk, az evangélium csónakjában, amelynek kapitánya a mi közös Urunk, Jézus Krisztus!

Október 6. – a tizenhárom aradi vértanú emléknapja. Az 1849-ben mártírhaltalt honvédtábornokok emlékének ápolása mellett idén – születésének kétszázadik évfordulóján – megkülönböztetett figyelem irányul a szintén e tragikus szombatban, de Budapesten kivégzett *Batthyány Lajosra*. Magyarország első felelős miniszterelnökének emlékét 1926 óta őrzi örökmécses a főváros V. kerületében.

A mészkö alapzatú, bronz alkotás *Pogány Móric* 1907-ben pályadíjat nyert terve alapján készült. Ahogyan az a Hold utca felőli oldalon is olvasható, Budapest székesfőváros közönsége emelte, míg a vele átellenben levő felirat a szomorú eseményt adja hírül: „Itt szenvedett vértanúhalált Magyarország első felelős miniszterelnöke”.

■ BODA ZSUZSA felvétele
(Emlékező összeállításunk a 10. oldalon)

Égből pottyant ajándék

Átadták egyházunk új óvodáját

► A Magyarországi Evangélikus Egyház legújabb pedagógiai intézményének átadására és felszentelésére került sor szeptember 30-án Hódmezővásárhelyen. Az alföldi település kicsiny gyülekezete arra vállalkozott, hogy átveszi és gyakorolja egy bezárásra ítélt önkormányzati óvoda tulajdonjogait, megmentve ezzel egy fontos városi létesítményt és gyarapítva egyházunk pedagógiai intézményeinek rendszerét. *Gáncs Péter*, a Déli Egyházkerület püspöke – *Szabóné Mátrai Marianna* püspökhelyettes, *Ribár János* esperes, *Deák László* és *Nagy Ervinné* lelkesek liturgiai szolgálatával, valamint az egyházmegye lelkeszeinek segédletével – szentelte fel és adta át rendeltetésének az Égből pottyant Evangélikus Óvodát.

A Nyugat-Békési Egyházmegye ötödik, a Déli Egyházkerület hetedik és egyházunk tizenötödik óvodája ötvenhét éve a hódmezővásárhelyi önkormányzat által működtetett intézmény, amely – egy tavalyi év végén hozott rendelet értelmében – áldozatul esett volna a városi közoktatási rendszer átalakításának. Az óvoda az úgynevezett „hosszú távú visszafejlesztés” kategóriájába soroltatott, ami voltaképpen már rövid távon elbocsátásokat vont volna maga után, végül pedig az intézmény végleges bezárását eredményezte volna.

A város polgármestere, *Lázár János* azonban kereste az óvoda megmentésének lehetőségeit. Az egyházi koordinálás alá kerülő állami intézmények példái-iból kiindulva 2006 novemberében megkereste a Hódmezővásárhelyi Evangélikus Egyházközség akkori lelkesét, *Deák Lászlót*, és felajánlotta a gyülekezetnek az óvoda tulajdonosi jogait. A

megállapodás hamar megszületett; az egyházközség presbitériuma jó esélyt látott arra, hogy az óvodának az evangélikus oktatási rendszerbe való integrálásával hosszú távon erősíthető az evangélikusság jelenléte a városban, és elfogadta a tulajdonjog átvételéről szóló egyházközségi határozatot.

Az intézmény átruházásával kapcsolatos szervezőmunkák oroszlánrészé azonban csak ezután kezdődhetett el, a régi óvodaépület ugyanis nagyon rossz műszaki állapotban volt.

Az önkormányzat vállalta, hogy finanszírozza az épület teljes felújításának, átépítésének és új szárnnyal való bővítésének a költségeit – ez összesen tizenkétmillió forintot tett ki –, így a kevés anyagi erőforrással rendelkező evangélikus gyülekezetnek nem került pénzbe az átvétel.

► Folytatás a 3. oldalon

LAPZÁRTA UTÁN...

Ökumenikus egyházvezetők találkozó

A három történelmi egyház püspökei találkoztak október 2-án Budapesten, a Magyarországi Református Egyház Zsinati Székében.

A tanácskozáson minden oldalról érintették a Nagyszebenben tartott ökumenikus találkozót. Sor került a közös feladatok megbeszélésére; különösen is hangsúlyosan napirendre került a jövő évi ökumenikus imahét, mely egyben nyitánya a sok ökumenikus eseményt is kínáló, 2008 *a Biblia éve* elnevezésű programsorozatnak.

A jelenlévők egyértelművé tették, hogy az ökumenikus párbeszéd az eddigi lendülettel tovább folytatódik. A közös feladatok újabb és újabb kihívást jelentenek a sajátos magyar ökumenikus életben.

A római katolikus egyházi vezetők tájékoztatták a protestáns püspököket arról, hogy hamarosan magyar fordításban is megjelenik XVI. *Benedek* pápa Jézus Krisztusról szóló könyve. Megfogalmazták: a könyvbemutató alkalmat kínál olyan teológiai témájú kerekasztal-beszélgetésekre, amelyek segítenek egymás hite által erősödvé arra a Jézus Krisztusra figyelni, aki az egyház Ura és közös hitünk középpontja.

■ H. K.

OKTÓBER
A REFORMÁCIÓ
HÓNAPJA

<http://oikumene.meot.hu/>
www.reformatus.hu www.methodista.hu
www.lutheran.hu www.baptista.hu

Magyarországi
Egyházak
Ökumenikus Tanácsa

Magyarországi
Református
Egyház

Magyarországi
Metodista
Egyház

Magyarországi
Evangélikus
Egyház

Magyarországi
Baptista
Egyház

REFORMÁCIÓS LAPJA

Confessio Békehimnák

Evangelikus Élet

Metodista

MAGYAR HÍRLAP

Élet

HetiVálasz

É L Ő V Í Z

Amiről keveset beszélünk...

Egy finn falucskában történt. Házi temetésre készülődtek. Öregek, fiatalok csendben várakozva ültek a koporsó körül. Arról beszélgettek: milyen jó az elhunytnak, hiszen már a mennyben van. De váratlanul egy gyermek szólalt meg:

- A nagypapa pedig nem fog a mennyországba kerülni!
- Megdöbbszent csend, majd megkérdezték a kisfiút:
- Miért nem?
- Mert a nagypapa *soha nem beszélt a mennyországról.*

A kis történetet szíven üt minket is. Valamit *leleplez*. Valamit kimond. Az sem véletlen, hogy ezt a kellemetlen dolgot épp egy gyermek mondja ki. A gyermek velünk ellentétben nem óvatoss, nem tapintatos. *Mer őszinte lenni.*

Sokan, akik amúgy imádkoznak, Bibliát olvasnak, vallják és tapasztalják, hogy Jézus él, velünk van, velünk vándorol a földi úton – soha nem beszélnek arról, hogy odafent vár a legnagyobb ajándék: az örök élet! Beteglátogatásaink alkalmával, résztvevőnyilvánító leveleinkből, kondoleálásokkor mennyire hiányzik az élő reménység vigasztaló ereje! Pedig Pál apostol arra int, hogy ne úgy gyászoljunk, mint a pogányok, akiknek *nincs reménységük*...

Mire tanít bennünket, felnőtteket a fenti történet? Arra, hogy nem mindegy, gyermekeinknek, unokáinknak *miről beszélünk*. Az ő lelkiük fogékony, olyan, mint a viasz, írni lehet rá; vagy mint a porhanyó talaj, amely befogadja a magot. Még nem keményítette meg az élet sok csalódása, hazugsága, képmutatása. Szülőikkel való beszélgetés közben, gyermekbiblikorben vagy hittanórán se gondoljunk arra, hogy „korai” a kisgyermeknek Istenről, Jézusról, az örök életről beszélni. Használjuk ki, amíg még porhanyó a talaj... amíg befogad a szív...

Keresztény elődeink életrajzát olvasva sokszor látjuk, hogy kiemelkedő szolgálatuk mögött imádkozó szülők, bizonyosságot tevő nagyszülők, lelkeszek, tanítók állnak.

Számomra felejthetetlen emlék kötődik a nyíregyháza-borbányai kis temetőhöz. Már véget ért a szertartás, a sírásók is leengedték a koporsót, amikor váratlan dolog történt. A megtört, síró öregember elkérte az ástól – mindenki döbbenve nézte –, s remegő kézzel a *nyitott sírgödör oldalára rajzolt egy keresztet*. Csofálatos volt ez a pillanat. A búcsú legfőbb percében az élő Jézus Krisztus keresztjébe akart kapaszkodni.

Luther egy mondasával fejezem be: „Tanuljunk meg a halálról és a sírról más-
képpen beszélni! Ne azt mondjuk többé, hogy »meghalt!« Hanem ezt: »Gabonaként elvettettett az eljövendő nyárra!«

■ GÁNC S ALADÁR

SEMPER REFORMANDA

„Tudnunk kell azonban azt is, hogy a jótekonyságnak ellenségeinkre és ellenfeleinkre is ki kell terjednie. Vajon Krisztus tanítása szerint jó tettek nevezhetők-e azt, ha mi csak barátainkkal szemben tudunk jótekonyságot gyakorolni? Hiszen ezt a gonosz ember is megteszi barátjával. Sőt még az okatlan állat is odaadó és jótekonny a maga fajtájával. A keresztény embernek éppen ezért magasztosabb célra kell törekednie, és még az arra méltatlanokkal, gonosztevőkkel, hálátlanokkal, ellenségekkel szemben is jótekonyságot kell gyakorolnia. Neki is úgy kell tennie, mint a mennyei Atyának, aki felhozza napját mind a jókra, mind a gonoszokra, és esőt ad hálásnak és hálátlanoknak egyaránt. Itt tapasztaljuk meg igazán, hogy milyen nehéz is Isten parancsolatai szerint jó cselekedeteket tenni.”

► Luther Márton: A jó cselekedetokról (Takács János fordítása)

SZENTHÁROMSÁG ÜNNEPE UTÁN 18. VASÁRNAP – Mt 22,34–46

Ellenségem ellensége a barátom?

A VASÁRNAP IGÉJE

Olyat, mint Dávid: aki fegyverrel győzte le Izrael minden ellenségét, és katonai erőn alapuló hatalommal egyesítette és kormányozta a választott népet. A Jézus által idézett zsoltársor (Zsolt 110,1) pedig nem illik ebbe a képbe. Ugyanakkor vitán felül állt, hogy a 110. zsoltár a legilletékesebbtől, magától Dávidtól származik. Hiszen a zsoltár elején, az első versben fekete-fehéren ez áll: „Dávid zsoltára”. Maga Dávid vallja az eljövendő messiást Urának! Ezzel a zsoltárvissal Jézus az egész sokaság előtt rántja ki a talajt a farizeusok lába alól. Ott állnak leforrázva, megsegyenülten.

Ezzel Jézus mindenki előtt nyilvánvalóvá tette: hiába nemította el a szadduceusokat, mégsem áll, mert nem állhat egy oldalon a farizeusokkal. Köztük semmiféle szövetség nem jöhet szóba. Jézus nem dől be a pillanatnyi helyzetből adódó kísértésnek: az ellenségeim ellenségei a barátaim. És neki sincs szüksége olyan barátokra, akik csak azért kínálnak szövetséget, mert az ímént neveltségessé tette ellenségeiket.

„Ez mégis a mi emberünk!” – gondolják a farizeusok. „Lám, hogy elbánt régi ellenségeinkkel, a szadduceusokkal! Az egész nép előtt lejáratta és neveltségessé tette őket!”

Valóban, micsoda páratlan lehetőség nyílik meg Jézus előtt: a működését mindeddig gyanakodva néző farizeusokat most a maga oldalára állíthatná! Nagy tekintélyű és nagy hatalmú barátokra tehetne szert.

Máté kísértésnek mondja, amikor az egyik farizeus Jézushoz lép, hogy megkérdezze: „Mester, melyik a nagy parancsolat a törvényben?” Igen, ez valóban kísértés, noha a kérdésben nincs ellenséges szándék. A kérdező tudja, hogy Jézus ezt fogja felelni: „Szeresd az Urat, a te Istenedet teljes szívedből, teljes lelkedből és teljes elmédből. Ez az első és a nagy parancsolat. A második hasonló ehhez: Szeresd felebarátodat, mint magadat. E két parancsoltól függ az egész törvény és a próféták.” Mi más felelhetne?

Ez a válasz pedig egybevág a farizeusok írásmagyarázatával. A kérdező épp ezt akarja demonstrálni: a lényegről ugyanazt hisszük, valljuk és tanítjuk! Akkor mi a probléma? Ez a Jézus valóban a mi emberünk! És ő is beláthatná, hogy ha korábban gyanakodva néztünk is rá, egy célért küzdünk, ugyanazon az oldalon állunk! Együtt valljuk – szemben közös ellenségeinkkel, a szadduceus-

sokkal –, hogy Isten egy napon fel fogja támasztani a halottakat, sőt az ő számára a halottak most is élnek, hiszen ő nem a holtak Istene volt, amikor Mózesnek a csipkebokornál a már rég elhunyt Ábrahám, Izsák és Jákób Isteneként mutatkozott be. A mózesi törvény lényegében, a szeretet kettős parancsolatában is meg-egyezzünk: mi akadály, hogy szövetség-re lépjünk a közös ellenség ellen?

Jézus viszont pontosan tudja, hogy a pillanatnyi látszat ellenére nem áll egy platformon a farizeusokkal. Felismeri a kísértést, és kitér előle. Ahelyett, hogy viszonzásként a legkisebb gesztust is tenné a farizeusok felé, olyan kérdéssel fordul hozzájuk, amellyel őket is ugyanúgy neveltségessé teszi és lejárátja, mint nem sokkal előtte a szadduceusokat. „Mi a véleményetek a Krisztusról? Kinek a fia?” A várható választ Jézus is előre tudja. Nem azért, mert mindent előre látó Isten, hanem mert a farizeusok felelete nem lehet más: „Dávidé.” És ezután teszi fel a fogas kérdést: „Hogyan nevezheti akkor Dávid a Lélek által Urának, amikor ezt mondja: Így szól az Úr az én uramhoz: Ül az én jobbmra, amíg lábaid alá nem vetem ellenségeidet. Ha tehát Dávid Urának szólítja őt, miképpen lehet a Fia?”

Jézus tudja, hogy a farizeusok – és ezt a körülálló sokaság is tudja róluk – a „Dávid fia” messiási tradíció alapján a messiásban földi uralkodót várnak.

Oratio œcumenica

Mindenható Istenünk és szerető Atyánk, aki meghallgatód azokat, akik szent Fiaid nevében imádkoznak, erősítsd hitünket, hogy múlhatatlan reménységgel forduljunk hozzád könyörgésünkkel!

Tégy minket aláztatossá és nyíltszívűvé, Istenünk, hogy mindenkor hálával tudjuk fogadni minden ajándékodat! Szentlelked és igéd erejével őrizd meg tudatunkban és szívünkben bűneink bocsánatának bizonyosságát! Tégy minket képessé arra, hogy életünkkel értékes, mások számára hasznos és neked tetsző gyümölcsöket tudjunk teremni!

Könyörgünk a teremtett világért és a megszámlálhatatlanul sokféle gonddal küszködő emberiségért. Tedd hatékonyá egyházad missziói szolgálatát, hogy szent evangéliumod mindenhol eljusson, hogy igéd magvetése mindenütt bő termést hozzon! Segíts, hogy a bűnbocsánat ereje és az üdvösség reménysége békességet szerezzen minden emberi szívben és közösségben!

Könyörgünk egyházunkért, híveinkért, az egyházban szolgálókért, Fiaid hí követőikért. Könyörgünk az egyházi vezetőkért és a vezetettekért. Tudjuk, hogy akire sokat bízta, attól sokat kérsz számon; te újítsd meg szolgálaid erejét, hogy ne fáradjanak bele az

evangélium hirdetésébe, és adj kitartást választottaidnak. Kérünk, tanítsd egyházadat és minden szolgálattal megbízott testvérünket a hozzád való hűségre, az egymás iránt tanúsított megértő figyelemre, a másik ember terhét hordozó szeretetre. Bocsásd meg kegyelmesen egyházad bűneit, és ne engedd, hogy a megváltottság hamis tudata és az önáltató képmutatás elleplezze őket. Könyörgünk a mai világban fogytán lévő türelmes szóért. Erősítsd és oltalmazd népedet, add, hogy meghalljuk hívó és útmutató szavad!

Könyörgünk saját gyülekezetünkért. Add, hogy közöttünk minden tett, minden szó, minden ki nem mondott gondolat hozzád vigyen közelebb! Add, hogy mindazok, akik részt vállálnak gyülekezetünk életében, átérezzék: a legkisebb dologgal is a te ügyedet szolgálják.

Könyörgünk közösségeinkért. Hálát adunk neked szereteteinkért, barátainkért, közeli és távoli rokonainkért. Áldásodat kérjük családunkra, otthonunkra, életünk mindennapjaira! Add meg kegyelmesen mindazt, amire közösségeink építéséhez szükségünk van. Tégy minket egyre figyelmesebbé és megértőbbé emberi kapcsolatainkban!

AKI TITEKET HALLGAT...

Az élet igehirdetése

IGE + HIRDETŐ

lentős része mesterség. Tehetség, szorgalom, tudás és kitartás kérdése, hogy ki mennyire sajátítja el. Ami nehéz, az máshol van, amivel küzd az ember, az nem az igehirdetés mesterség jellege.

Az Egyesült Államok egyik leghíresebb kortárs igehirdetőjét, Barbara Brown Taylort megkérdezték arról, hogy mit tanácsol a mai igehirdetőknek. Így felelt: „Nem nehéz válaszolni. Növekedj az életben. Élő még teljesebben az életed, és figyelj minden pillanatára... Légy annyira élő, amennyire csak tudsz, és bízz abban, hogy az életed minden szokatlan fordulatával együtt még mindig Isten felségterülete. Olvass regényeket. Vegyél táncórákat. Menj, és légy élő, hogy te magad is a bővelkedő élet élő igehirdetése légy. És akkor akármilyen mondasz, érdemes lesz meghallgatni.” Azt gondolom, ez a nehezebb rész.

A politikai élet palettáján Nagy Konstantin óta mindig megtalálhatóak a „Dávid fia” messiási tradíció újszövetségi változatának képviselői. Azok, akik Isten országát a világi hatalom eszközeivel, fegyverrel és erőszakkal akarják képviselni. De legalábbis a világi törvényhozással erejével. Az egykori farizeusokhoz hasonlóan Jézus és a maguk „közös ellenségeivel” akarnak leszámolni. Míndezt Jézus nevében teszik, csupa olyan eszközzel, amelyet Jézus elutasított.

Jézus azonban ma sem kísérthető „az ellenségeim ellenségei a barátaim” jelszavával. Egyháza viszont a múltban nemcsak elszenvetde ezt a kísértést, de rendre bele is bukott.

És ma? Törvényszerű, hogy ma is el kell buknunk? Hitem szerint nem törvényszerű. Bár a Szentlélektől elhagyott egyháznak ma sincs esélye a kísértővel szemben. Akiket viszont Isten Lelke vezet, még a „közös ellenségben” is felebarátot látnak, akikhez a szeretet kettős parancsolata alapján kell közelíteniük. Nemcsak azért, mert „*két parancsoltól függ az egész törvény és a próféták*”, hanem mert Pál apostollal (vö. Róm 5,6–8) együtt vallják, hogy Isten őket is már akkor szerette, és Krisztus is már akkor meghalt értük, amikor még ellenségei voltak.

■ VÉGHELYI ANTAL

Könyörgünk a rászorulókért, a betegekért, az elhagyottakért, a magányosan élőkért, a haldoklókért és a gyászolókért. Hálát adunk neked, hogy te nem próbálsz meg minket erőnkön felül, és a nehézségekben, a szenvedések mélyén is megmutatod megtartó erődet a benned bízókknak.

Kegyelmedbe ajánljuk minden embertársunkat: az éhező milliókat, az ínségben szenvedőket, az üldözötteket, a megbélyegzetteket. Add mindnyájunknak a hit, remény, szeretet élet- és lélekújító ajándékát! Adj nekünk aláztoss és engedelmes szívet, adj vigaszt, erőt és reményt!

Könyörgünk magunkért. Urunk, te tudod, milyen sokszor meggyengül a hitünk, és gyakran vesszük természetesnek, hogy szerető Atyánkunk szólíthatunk. Te látod a mi lelkiünket, amikor kétségeink támadnak, amikor erőtlenségeink és gyalórságaink elborítanak bennünket, és elhomályosítják látásunkat. Kérünk, ajándékozz meg minket újra és újra a hit elelvenségével és fényével!

Köszönjük, Atyánk, hogy mindig teljes gyermeki bizalommal mondhatjuk el neked kéréseinket. A mi Urunkért, Jézus Krisztusért kérünk, hallgass meg bennünket. Ámen.

■ KRÁMER GYÖRGY

Bizonytalan utakon – az Úrra figyelve

Lelkésziktatás Kőbányán

► „A lelkesi szolgálat tengerén ez a hely biztos kikötőnek tűnik. A nagyvárosi misszió azonban nem könnyű szolgálat” – **Gáncs Péter**, a Déli Egyházkerület püspöke intette ezekkel a szavakkal új szolgálatának megkezdése előtt **Benkóczy Pétert**, akit szeptember 29-én ünnepi istentisztelet keretében iktatott be hivatalába **Győri Gábor**, a Pesti Egyházmegye esperese. Az ünnepi alkalom liturgiai szolgálatában **Smidélusz András**, a Budapest-Kőbányai Evangélikus Egyházközség búcsúzó lelkesze is részt vett.

Mivel Smidélusz András felvételt nyert az Evangelikus Hittudományi Egyetem doktori iskolájába, és úgy döntött, hogy a 2007/2008-as tanévtől nem a lelkesi szolgálat mellett, hanem „főállásban” kívánja végezni doktori tanulmányait, a kőbányai parókusi állás megpályázható lett. A kőbányaiak szerencséjére a szarvasi népfőiskola képzési koordinátora-ként két éve szolgáló Benkóczy Péter megbízása épp lejárt, így a püspök és a gyülekezet gondja hamar megoldódott.

Gáncs Péter Zsolt 119,35 alapján mondott prédikációjában az út metaforáját felhasználva elevenítette fel az ifjú lelkesz eddigi pályafutásának állomásait. Külön hangsúlyt fektetett azokra az utakra, amelyeken úgy kell járnunk, hogy nincs biztos talaj a lábunk alatt. A püspök Péter apostol életének képeivel mutatta be, hogy annak a számára, aki az Úrra figyel, még a vízen keresztül, rajta járva is vezet biztonságos út. Elismerően szólt Benkóczy Péter pályakezdő szolgálatáról, aki „mély vízbe lépett”, amikor elvállalta a szarvasi népfőiskola képzési rendszerének vezetését. Olyan útra kellett rálépnie, amelyen nem jártak még előtte, ő azonban „nem merült el” az úttörő vállalkozásban, hanem magas szinten teljesítette a komoly kihívást jelentő feladatokat. Kőbánya nagyvárosi gyülekezete biztos kikötőnek tűnik a korábbi feladatokhoz képest, ám ez csak a látszat: a mai nagyvárosi misszió rendkívül összetett és sokoldalú tájékozottságot igénylő szolgálat. Betöltéséhez hasonlóképpen ki kell lépni a biztonságos csónakból, és egy új esélyt megragadva, változatlanul az Úrra figyelve kell elindulni a bizonytalannak látszó úton.

Benkóczy Péter iktatási ígehirdetése alapigéjéül Zsolt 23,6-ot választotta. Rámutatott, hogy az iktatási prédikáció különleges alkalom egy lelkesz életében, amikor nagyon sok mindent kellene elmondania a gyülekezetnek: keresnie

kellene a nehézségeket és az örömeiket, a köszönetet és a hálát, a vissza- és az előretekintést kifejező szavakat. Mindez nem férhet bele egyetlen prédikációba, a fiatal lelkesz mégis szólni kívánt – mégpedig az Úr szüntelen oltalmáról, szeretetéről és jóságáról, amely úgy vesz körül bennünket mindenhol és mindenkor, mint a templom lelki otthonának biztonságos falai. Ezt szeretné közvetíteni szolgálata során, s ez lehet a garancia arra is, hogy Isten háza Kőbányán

FOTO: SZAKOLCZAI RICHÁRD

sem a bezárkózás, hanem a világ felé való nyitottság háza lesz.

Az ünnepi közgyűlést dr. Csepregi Gyula, a kőbányai egyházközség felügyelője nyitotta meg. Az egyházkerület nevében Gáncs Péter püspök, az egyházmegye képviselőjében pedig Győri Gábor esperes köszöntötte az újonnan beiktatott lelkeszt. A kőbányai gyülekezet részéről Smidélusz András mondta el „staféta-átadó” gondolatait és jókívánságait utódjának, majd **Zászkaliczky Zsuzsanna** másodfelügyelő üdvözölte az új lelkeszt, és átadta neki a gyülekezet ajándékát. A sort a finnországi testvérgyülekezet előjáróinak magyarul elmondott köszöntői zárták.

A közgyűlést követő állófogadáson a SZÉF Alapítvány társulatának előadását tekinthették meg a résztvevők **Paál Gergely** rendezésében.

■ P. G.

Égből pottyant ajándék

A SZERZŐ FELVÉTELE

Égből pottyant mesélő – Levente Péter

◀ Folytatás az 1. oldalról

Mivel az összeg rendelkezésre állt, Deák László legfontosabb feladata a működési engedélyek, az építkezéssel kapcsolatos okmányok beszerzése, valamint az óvodai nevelési programok elkészítésének megszervezése volt.

A háromcsoportos óvoda állami normatíváján és az egyházi kiegészítő normatíván felül a megállapodás értelmében az önkormányzat még négy évig garancia a támogatások kompenzálását. Ez azt jelenti, hogy amennyiben a két normatíva nem fedezi a működési költségeket, a fennmaradó részt a város finanszírozza – tudtuk meg **Benséné Sándor Erzsébet** óvodavezetőtől, aki öt éve áll az intézmény élén, s a presbitérium által elfogadott pályázata alapján további ötéves megbízást kapott az óvoda igazgatói teendőinek ellátására.

Egy olyan oktatási intézmény sodródott a bezárás szélére, amelybe jelenleg nyolcvanhárom gyermek jár a működési engedélyben megszabott maximális nyolcvanötötől (a létszám egyébként hamarosan teljes lesz). Hat óvónő és három dajka látja el a szakmai feladatokat; ők az egyház segítségével menekültek meg az elbocsátástól. Azáltal, hogy az óvoda az evangélikus egyház tulajdonába került, a kötelező nevelési programon túl kiegészítő program megírására is szükség van, amely az evangélikus keresztény jelleget hivatott biztosítani az óvodapedagógiai nevelési programon

belül. Mivel a hódmezővásárhelyi gyülekezet élén időközben lelkészváltás történt, ennek kidolgozását és megvalósítását az új lelkesz, Nagy Erviné koordinálja. A keresztény nevelési program felmenő rendszerben valósul meg az óvodai csoportokban.

Az óvodaszenteselés ünnepi alkalmát egy különleges „adalék” tette a szokványos avatási ceremóniáktól igazán eltérővé. Az átadási ünnep vendége volt **Levente Péter** előadóművész és **Döbrentey Ildikó**, az *Égből pottyant mesék* írónöje; műsorukkal – természetesen – sokkal nagyobb hatékonysággal voltak képesek lekötöni a gyermekek figyelmét, mint a liturgiát celebráló lelkeszek vagy a közzöntő beszédet mondó vendégek. (Utóbbiak között volt az ünnepi közgyűlést megnyitó **Koszorús Oszkár**, a Nyugat-Békési Egyházmegye felügyelője, **Radosné Lengyel Anna** kerületi felügyelő, **Ribár János** esperes, **Lázár János** polgármester, **Révészné Tóth Erzsébet**, az orosházi Hajnal Evangélikus Óvoda vezetője, valamint **Mihályi Zoltánné**, az Országos Egyházi Iroda Oktatási Osztályának vezetője.)

Figyelemreméltó kontraszt: abban az egyházmegyében, amelyet vezetői „lelkileg elsvatagosodott” területként aposztrofálnak, található a legtöbb evangélikus óvoda. A felnőtt korosztály jelene talán aggodalmakra ad okot a térségben, a jövő mégis biztató: az evangélikusság új generációi kerülhetnek ki hiteleti „alapozást” biztosítani hivatott óvodáinkból.

■ PETRI GÁBOR

Vendégek a vízparton

T. Pintér Károly
főszerkesztő úrnak ajánlom

A tizenöt éves bajor–magyar testvéregyházi szerződést köszöntő tanácskozásnak a balatonföldvári Hotel Festival adott otthont. Nomen est omen: a közel háromszáz résztvevő valóban fesztivál-jelleggel volt együtt csaknem négy napon keresztül a szeptember végén leg szebb arcát mutató Balaton partján. A szállodavezetés apró figyelmességéből a szobák előterében olvasni lehetett, hogy az adott helyiséget ki takarítja. Az ellátással rendkívül elégedett vendégek arról értesülhettek, hogy sok szoba tisztasága **Gizellának** köszönhető. Mindez azért fakasztott mosolyt, mert a bajor **Gizella** nevét sokan megemléstették az előadásokban és a hozzászólásokban, hiszen azzal a történelmi ténnyel, hogy ő **István** király felesége lett, vették kezdetüket a mindmáig tartó bajor–magyar kapcsolatok.

A takarítást nemigen tartják számon az eredendően királyi feladatok között, ám ez a tény is mutatja Gizella és általában a bajorok sokoldalúságát. A királyi páron kívül még sok személyben és történelmi emlékhelyben megragadhatók az évezredes bajor–magyar kapcsolatok. Némelyik ezek közül még a királyi frigynél is régebbi.

Johannes Friedrich püspök a találkozót megnyitó beszédében utalt arra, hogy **IV. Benedek** pápa 900-ban a római egy-

ház liturgiájába is beemelte a magyarokat, amikor általánossá tette ezt az imádságot: „A magyarok nyilaitól ments meg, Uram, minket...”

Kalandozó magyarjaink mellett súlyos vereséget szenvedtek: 955. augusztus 10-én a Lech-mezei ádáz csatában **Ulrich** püspök és **Ottó** király hadai legyőzték a magyar sereget. **Bulcsú**, **Súr** és **Lél** – vagy másképpen **Lehel** – vezért kivégezték. Utóbbival kapcsolatban a krónikák megőrizték azt a mondát, hogy halála előtt **Regensburgban** kürtjével agyonsújtotta **Konrád** császárt abból a meggyőződésből, hogy ellensége így a másvilágon a szolgálja lesz. Megismervén **Gizellát**, a takarítónőt, már némi óvatossággal érdeklődtem arról, hogy van-e a szállodának **Konrád** nevű alkalmazottja. A nemleges válasz nyilvánvalóan összefügghet azzal is, hogy bizony még e világon élünk...

Lehel tettehez képest sokkal barátságosabb viszonyult a bajor néphez a későbbi korok egy-egy alakja. A példa kedvéért említhetjük a magyarországi Ajtósról származó **Albrecht Dürert**, akinek festészete Nürnbergben teljessédt ki, vagy **Liszt Ferencet**, aki az ugyan-csak bajorországi Bayreuthban talált végső nyugalomra.

Ötszáz évvel azután, hogy Augsburg megvédte a bajorokat kalandozó őseinktől, a város legfontosabb kereskedelmi partnere éppen Magyarország lett.

ÉGTÁJOLÓ

A **Fugger** és a **Thurzó** család birtokába került felvidéki arany-, ezüst- és rézbányák jövedelme Augsburgba futott be, hogy onnan egész Európába áramoljon tovább. A Fuggerek gondos pénzbeosztásának emlékélt őrizi a magyar „fukar” szó.

Az elmúlt másfél évtizedben azonban egyáltalán nem fukarkodtak a bajor evangélikusok. Egyik legelső döntésük az volt, hogy felújítják egyházunk gépkocsiparkját. **Harmati Béla** nyugalmazott püspök, aki magyar részről aláírta az erre vonatkozó szerződést, a balatonföldvári találkozón így elevenítette fel a másfél évtizeddel ezelőtti eseményeket: „Elmondtam a bajor zsinaton, hogy lelkeszeink elsősorban Trabanton, jobb esetben Wartburgon járnak. Ezek jó lutheránus autók, ugyanis gyakran ezt mondják: „Itt állók, másként nem tehetek...”” A közlést természetesen őszinte nevetés fogadta.

Általában jellemezte a közösséget a természetesség és a derű. Szívesen vállalkoztak a jelenlévők arra a történelmi játékra is, amelyet ifj. **Cselovszky Ferenc** ál-

lított össze nagy leleménnyel. A tizen-négy csapatot megmozgató versenyben egyebek mellett fjazni lehetett a kalandozó magyarokra emlékezve, vagy **Gizellával** és más híres asszonyokkal kapcsolatos fejtörőt kellett megoldani, továbbá a résztvevők behunyt szemmel tehettek kísérletet egymás nemzeti ételének és italainak a felismerésére. A sok magyar számára még a Lech-mezei vereségnél is fájóbb 1954-es vb-döntőre emlékezve pedig amolyan becsületgölokat lehetett rúgni az ellenfélnek. Az idők változását jelzi, hogy a konferencia zárónapján **Marci** fiam – akinek sportszeretete nem ismeretlen e rovat hűséges olvasói előtt – ezt mondta nekem nagy lelkesen: „Képzeld, olvastam az újságban, hogy 1 : 0-ra nyertünk a tegnapi bajnokin!” A Bayern Münchenre gondolt.

Jóllehet mindkét egyház a legmagasabb szinten képviseltette magát a Balaton partján, szemmel látható volt, hogy ez a kapcsolat korántsem csak a püspökök között életképes. Bizonyosság erre az a sok-sok piros fonál, amely – a szóbeli beszámolókat és ötletes prezentációkat kísérvé – a bajor és a magyar térkép egy-egy városát összekötötte. Gyülekezetek, diakóniai intézmények, iskolák és munkaágak rendszeres együttműködéséről hallhattunk. Az első időkben talán még amolyan „egyrányú utcaként” működött ez a kapcsolat, mára azonban mind természetesebb a kétirányú forgalom.

Ennek szép jele volt, hogy a kilenc témacsoportot mind magyarok vezették.

A reggeli és az esti áhitatok stílusosan olyan evangéliumi történetekhez kapcsolódtak, amelyek valamely tő partján játszódnak. A nyitóalkalmon **Michael Martin** egyházfőtanácsos és **Hafenschner Károly** országos irodaigazgató párbeszéd-igehirdetése Jézus emberhalásszá tett tanítványait idézte meg. Péter és András, valamint Jakab és János testvérpárok voltak. Hasonlóképpen lehetnek testvérként magyarok és bajorok a Mester tanítványai. A csodálatos vízparton megtartott záró istentiszteleten pedig az a Jézus szólította meg a kétnyelvű és egyszívű gyülekezetet, aki sajátos „első reggelivel” fogadta tanítványait a Tiberiás-tó mellett. A szép történet szerint ő a házigazda, aki hallal és kenyérral várja övéit. Az istentisztelet keretében minden résztvevő egy-egy hal formájú kenyeret kapott. Így lehettünk Jézus vendégei a tőparton.

Fabiny Tamás püspök
Északi Egyházkerület

Tizedik tanévnyitó az EKE bibliaiskolájában

► Tíz, negyven, hetvenkettő – ezeket a számokat és jelzőiket (sok, kevés) hallhatták az ország szinte minden részéről érkezett hívek Érden az Evangélikusok Közössége az Evangéliumért Alapítvány (EKE) hagyományos, szeptember végi csendesnapján, amely ez évben Mihály arkangyal emlékünnepeére esett. Az igei szolgálatok is az *Útmutató* aznap reggeli igéje köré csoportosultak, és a hetvenkét tanítvány kiküldése s visszatérése kapcsán Jézus kijelentéséről szóltak: „Az aratnivaló sok, de a munkás kevés...” (Lásd Lk 10,1–20!)

„Mennyi most ez a kevés?” – kérdeztük Herkely Jánostól, az alapítvány titkárától. Elmondta, hogy ebben a tanévben negyven beiratkozott hallgatója van a bibliaiskolának, s ez majdnem eléri a legelső évfolyam létszámát.

„Ennek a tizedik, jubileumi tanévünknek az az újdonsága, hogy kihelyezett tagozatként Nyírteleken is elindul az oktatás az ottani jelentkezők nagy számára való tekintettel” – jelentette be örömmel Györfi Mihály, az alapítvány kuratóriumának elnöke, aki a tavaly végzeteknek is ezen az alkalmon nyújtotta át az okleveleket.

Az új hallgatók fogadalmátételére utal a fiatalok személyes hangú bizonysgtétéleit hallgatva egymás hite által erősödött a szolgálok kis csapata. A vendéglátó gyülekezet énekkarának előadásában négy ismert ének hangjai csendültek fel, s visszhangoztak a vendégek szívében, akik ezen

lucfalvi lelkész példákkl szemléltette, hogy Isten országa bennünk és közöttünk van, illetve hogy örömet, békességet ad a szívnek a hozzánk közel jött Jézus. Kósa Gergely hatodéves lelkészjelölt úrvacsorára is felkészítő bizonysgtétéleében a Jézust szolgálóknak a megtöretésből fakadó örömről szólt, felidézve az egyháztörténet néhány hitvallójának sorsát.

A mózesi negyvenéves korhatár alatt és felett lévők kiscsoportos beszélgetése in az volt a téma, hogy az elhangzott számok (tíz, negyven, hetvenkettő) és jelzők (sok, kevés) milyen tennivalókat jelentenek a Jézus iskolájába itt és most járók számára. A nap lezárásaként a krisztusi agapéra vágyódók részesülhettek az oltáriszentségből.

Ahogy az érlelő őszi napsugarak körberagyogták a nap során az érdi templomot és a vele összenytható gyülekezeti

felbátorodva maguk is „szájra vettek” néhány kedves evangéliumi éneket a közel-múltban újra megjelent EKE-énekeskönyv lapjairól.

A csendesnap üzenetét megszólaltató három igeszolgálat minden jelenlévő s az evangélium ügyéért személyes felelősséget hordozó egyháztag számára eligazítást, megerősítést és további feladatot is jelentett. Kiss Péter – az egyetemes papság elvét hangsúlyozva – a bárányokat a farkasok közé küldő Úrban való személyes hit fontosságáról szólt. Megyaszai László

termet teljesen megtöltö, többször is hetvenkét mai tanítvány arcát, úgy forrósodott át a szívük az őket kiküldő és visszaváró Úr örömiüzenetét hallva: ti „annak örüljétek, hogy a nevetek fel van írva a mennyben” (Lk 10,20)!

■ GARAI ANDRÁS

(Az elhangzott három igehirdetés és az énekkar szolgálata meghallgatható a helyszíni tudósító honlapjáról – www.garainyh.hu –, a „Hangzó örömhírtár” című rovatból.)

Felügyelők találkozója

► Még február elején Békéscsabán határozta el a Déli Egyházkerület gyülekezetvezetői konferenciája, hogy regionális találkozókat hívna össze egy-egy térség felügyelői számára azzal a nem titkolt céllal, hogy tapasztalatokat gyűjtsenek, és jobban bevonják a világi tisztségviselőket az egyházközségek vezetésébe. Első ízben szeptember 29-én Orosházán rendezték meg a találkózót a Kelet- és Nyugat-Békési Egyházmegyében lévő gyülekezetek felügyelőinek.

Kedves vendégnek, dr. Szabóné Mátrai Marianna püspökhelyettesnek a szolgálatával kezdődött az összejövetel, aki 2Kor 5,17 alapján hirdette az igét. A találkózót Radosné Lengyel Anna egyházkerületi felügyelő vezette a tőle megszokott gyakorlatl és igényességgel.

Dr. Benkő Ingrid, az Országos Egyházi Iroda jogtanácsosa érdekéfszító előadásában szólt az építési szerződések fontosságáról, az egyházak illetékmentességéről, az alapítványok működtetéséről és az egyházhoz számos kérdéséről. Csorba Gábor gazdasági és pénzügyi osztályvezető beszédében kiemelte, milyen fontos, hogy az egyházközségek bizonylatai és leltárai rendben legyenek. Megemlítette, hogy az elkövetkező esztendőkb en is csökkennek az egyházak anyagi forrásai. Az áldozatkészség alig növekszik, jóllehet minden gyülekezetnek fokozatosan a saját lábára kell állnia.

Sok értékes gondolat hangzott el a hozzászólásokban is, szinte minden

résztvevő megnyilatkozott. Többen felhívták rá a figyelmet: a felügyelő is segíthet a lelkésznek abban, hogy minden gyülekezetnek átfogó jóvőképet adjanak, négy-öt évre elkészítve egy fejlesztési koncepciót. Elhangzott az is, hogy képezzenek pályázatírókat, jelentős pénzösszegeket igénylő egyházközségi terveik megvalósítása érdekében pedig tartanak áldozati vasárnapokat.

A találkozó n alig akadt hiányzó, sőt a két egyházmegye gyülekezeteiből a felügyelők mellett itt-ott a helyettesek, néhány leányegyházközségből pedig, amikor hírt vették, a gondnokok is rászánták magukat, hogy eljöjjenek az összejövetelre. A bemutatkozóáskor kiderült: van közöttük több orvos, tanár, vállalkozó, de nyugdíjas termelősövetkezeti tag, jogtanácsos, rendőrségi osztályvezető, autószerelő, takarékpénztári igazgató, levéltáros, könyvelő is helyet foglalt a nagy körben elhelyezett székeken.

■ KOSZORÚS OSZKÁR

„Te csak Hang vagy...”

Megemlékezések Ravasz László református püspökről

► Százhuszonöt éve, 1882. szeptember 29-én született Ravasz László püspök, a 20. századi magyar reformátusság legnagyobb igehirdetője. Ravasz László 1921-ben lett a Budapest-Kálvin téri gyülekezet lelkipásztora és a Dunamelléki Református Egyházkerület püspöke. Emellett további tisztségeket is betöltött: felsőházi tag, az egyetemes konvent és a református zsinat elnöke, az Akadémia másodelnöke, majd igazgatója volt. 1948-ban lemondatták a konvent, a zsinat, majd az egyházkerület vezetéséről, 1953-ban prédikálhatott utoljára a Kálvin téren. 1956-ban visszatért az egyház élére, majd élete további részét Leányfalun töltötte; 1975-ben hunyt el. Emlékére szeptember utolsó napjaiban ünnepegeket rendeztek a Dunamelléki Református Egyházkerületben.

Szeptember 29-én emlékülést tartottak Budapesten, az egyházkerület Ráday utcai székházában. Ritoók Zsigmond akadémikus köszöntő szavaiban kiemelte, hogy Ravasz László elsősorban igehirdető akart lenni. A Kálvin téri gyülekezet tiszteletbeli főgondnoka hangsúlyozta, hogy Ravasz modern elveket vallott a szónoklás tekintében, és alkalmazkodott hallgatóságához. Prédikációit mindig megtanulta, sosem olvasta.

Kozma Zsolt erdélyi professzor hangsúlyozta, hogy Ravasz László a miénk, az egy magyar nemzeté. A kolozsvári teológia tanára hozzátette, hogy Ravasz nemzetben gondolkodott. Bogárdi Szabó István Duna melléki egyházkerületi püspök, teológiai tanár Ravasz Lászlót mint igehirdetőt mutatta be. Kiemelte, hogy az egykori püspök az igehirdetést eleven drámaként vitte a hallgatóság elé, lelkipásztori eszménye az igazi igehirdető volt. Szabó püspök bemutatta a most megjelent, *„Te csak Hang vagy...”* címet viselő prédikációs kötetet, amely Ravasz László kézíratos igehirdetéseit tartalmazza.

Szatmári Judit történész, levéltáros Ravasz László 1921 és 1930 közötti, kétszázötven Duna melléki gyülekezetben végzett egyházlátogatásait ismertette. A Ráday Gyűjtemény munkatársa hangsúlyozta, hogy Ravasz László a pásztori belmissziót és a konfirmáltakkal való foglalkozást tartotta a legfontosabbnak, és igehirdetési reformot látott szükségesnek.

Kiss Réka történész Ravasz László munkatársait mutatta be. Kiemelte, hogy Ravasz László az egységes reformátusság megteremtésére törekedett, amelyhez tehetséges, jóakarató munkatársakra volt szüksége. Ravasz kiegyensúlyozó beállítottságának köszönhetően különböző talentummal rendelkező embereket tudott foglalkoztatni.

Sárai Szabó Katalin Ravasz László nőnevelésről és női munkáról vallott álláspontját ismertette. E szerint a püspök a

nőiség alapvonásának az anyaságot tekintette, célja pedig az volt, hogy a nők minél nagyobb szerepet vállaljanak az egyházi munkában, ami azonban nem mehet az anyaság rovására. Ladányi Sándor egyháztörténész Ravasz László közéleti tevékenységéről szólt – a teljesség igényével. Mint mondta, az egykori püspök, aki fiatalon bekerült az egyházi és a világi közéletbe, mindig népe érdekeit tartotta szem előtt.

Dienes Dénes sárospataki egyháztörténész Ravasz amerikai útjáról beszélt. 1929-ben érkezett Amerikába. Részt vett a Református Világszövetség bostoni nagygyűlésén; a philadelphiai főiskola díszdoktorává avatta. Emellett az amerikai lelkészek viszályában is próbált közvetíteni a szemben álló felek között. Ravasz László nagy megbecsülés örvendett, Hoover amerikai elnök is fogadta.

Ravasz László unokája, Szacsay Éva néprajzkutató a Leányfalun töltött éveket mutatta be. Ismertette, hogyan változott meg Ravasz László élete 1953 után, amikor elköszönt a Kálvin téri gyülekezetől. A polgári életmód megőrzése mellett a parasztfalu életmódjának is meg kellett felelnie. Más megvilágításban, de szintén a leányfalui évekről szólt Kósa László történészprofesszor, az emlékülés főszervezője. Az ELTE egyetemi tanára elmondta, hogy az ÁVH személyi dossziét nyitott Ravasz Lászlóról, amely egy perhez elegendő anyagot tartalmazott. Az előadó kiemelte: a legjobban az fájt Ravasznak, hogy eltöltötták az igehirdetéstől. Kósa László hangsúlyozta, hogy a püspök Le-

ányfalun nem száműzetésben élt, hanem a falu menedék volt számára, ahol nyugodt légkörben tudott alkotni.

Az emlékülés után Varga László püspökhelyettes és Szacsay Éva a Farkasréti temetőben megkoszorúzta Ravasz László sírját.

Szeptember 30-án a pócsmegyeri dél-eltti hálaadó istentiszteleten Ravasz László szülőfalujából, az erdélyi Bánffy-hunyadról érkezett lelkipásztor és kórus szolgált.

Az istentiszteleten Nagy Sándor, a Dunamelléki Református Egyházkerület főgondnoka és a zsinat világi elnöke Kajos László gyülekezeti gondnokkal felavatta a Ravasz László padjára került emléktáblát. A főgondnok megemlítette, hogy Ravasz László 1953-tól a pócsmegyeri református templomban vett részt az istentiszteleteken – igehallgatóként. A presbiterek között ült, és hallgatta Borzsák Sándor lelkipásztor igehirdetéseit. Mint mondta, Ravasz markáns és feledhetetlen nyomokat hagyott a 20. századi reformátusság életében. Mivel a lelkipásztorok is tagjai a presbitériumoknak, Nagy Sándor tiszteletbeli presbiternek nyilvánította Ravasz püspököt.

Szeptember 30-án délután Ravasz László egykori lakóhelyén, Leányfalun került sor hálaadó istentiszteletre. Itt Szabó István püspök hirdette az igét, szolgált a bánffyhunyadi kórus, majd Szacsay Éva ismertette a *„Te csak Hang vagy...”* című kötetet. Az egykori püspök életútját bemutató fényképiállítást Kósa László nyitotta meg. A Ravasz család megjelent tagjait Kovách Tamás pócsmegyer-leányfalui lelkipásztor köszöntötte.

Az istentisztelet előtt megkoszorúzták a Ravasz László emlékére állított kopjafát.

Nyíri Csaba, Leányfalu polgármestere személyes hangon emlékezett Ravasz Lászlóra. Édesapja lelkészként végzett a budapesti teológián, és ő gyermekként halhatta Ravasz László búcsúzó igehirdetését 1953-ban a Kálvin téren. „Halkan beszélt, de határozottan. Minden szavának súlya volt” – fogalmazott a polgármester, aki a leányfalui templomban jelentette be először hivatalosan, hogy a helyi önkormányzat képviselő-testületének határozata értelmében az új leányfalui könyvtár Ravasz László nevét fogja viselni.

■ T. NÉMETH LÁSZLÓ

A Biblia Szövetség nyilatkozata az azonos nemű személyek házasságkötéséről

Megdöbbenéssel értesültünk az Országgyűlés elé terjesztett, a házasságról, a családról és a gyámságról szóló 1952. évi IV. törvény módosítását célzó tervezetről, amellyel törvényesen elismert házasságkötési lehetőséget biztosítanak azonos nemű személyek számára is.

A tervezetben újabb támadást látunk a magyar alkotmányosság ellen, ugyanis „a Magyar Köztársaság védi a házasság és a család intézményét” (Alkotmány, 15. §).

Egyetértünk az Alkotmánybíróság állásfoglalásával, miszerint „a házasság intézménye kultúránkban és jogrendünkben is hagyományosan férfi és nő életközössége” [14/1995. (III. 13.) AB-határozat], amelyet a fontos emberi jogi nemzetközi egyezmények szövegei is ilyen életközösséggként értelmeznek.

Az Alkotmánybíróság álláspontjával egyezik a keresztnyeknek az a tanítása, hogy a házasság és a család intézménye Isten teremte rendelkezésén nyugszik, ezért olyan természeti törvény, amelyre a nem feltétlenül vallásos jogrend is épül. Mindezek alapján mi – a Biblia Szövetséghez tartozó keresztn-

nyek – minden, házasságot és családot ért támadásban első-sorban nem a „szabadság” és a „tolerancia” melletti kiállást, hanem egyrészt a mindenható Isten, másrészt az alkotmányos berendezkedés elleni támadást látjuk.

Kötelességünknek tartjuk, hogy az ilyen támadás következményeire mindenkit figyelmeztessünk.

Emlékeztetjük a javaslattevőket arra, hogy az isteni és alkotmányos rend elleni támadások következménye az emberiség történelmi közelmúltjának súlyos öröksége. Éppen a nürnbergi ítéletek mutattak rá, hogy a felsőbb, természeti törvénnyel szemben megalkotott jog a diktatúrák eszköztárába tartozik. A természetjoggal szembehelyezkedő jogi pozitívizmus egykor már az emberiség legnagyobb tragédiáinak melegegya volt.

A Biblia Szövetség vezetősége és tagsága – az elmondottak értelmében – határozottan tiltakozik a tervezett törvényt módosító javaslat elfogadása ellen.

2007. szeptember 29.

► OS

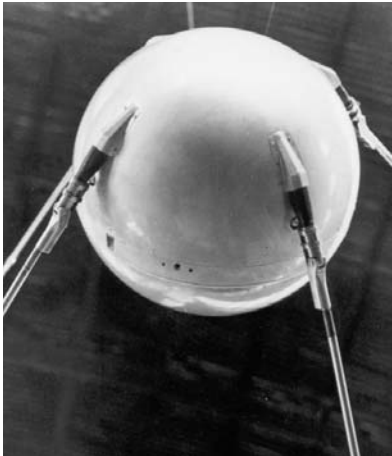
Az ég felé...

Ötven éve kezdődött a világűr meghódítása

► **1957. október 4-e jelentős dátum az emberiség történetében. Ezen a napon hagyta el Földünket, és kezdte meg bolygónk körüli keringését az első, ember alkotta eszköz, az egykori Szovjetunióból felbocsátott Szputnyik-1 mesterséges hold.**

A szputnyik – a szó jelentése „útítárs” – egy 58 cm átmérőjű, 83,6 kg tömegű, alumíniumötvözetből készült, nitrogénnel töltött, hermetikusan zárt gömb volt. Berendezése többek között két rádióadóból állt, melyek két-két, 2,4 és 2,9 m hosszú antennán keresztül 7,5 és 15 m-es hullámhosszon továbbították jeleiket a Föld felé. Egy, a burkolatba épített parányi mikrofon a mesterséges holdba csapódó meteoritok számát regisztrálta. Az eszköz műszerei ezenkívül mérték a belsejében uralkodó hőmérsékletet és nyomást, és az adatokat a Földre továbbították.

A Szputnyik-1 keringésének kezdetén pályájának földközelpontja 228, tőlünk mért legnagyobb távolsága pedig 947 km volt. Segítségével a gyakorlatban próbálták ki a pályára állítást, adatokat gyűjtöttek a magasléggör és a világűr fizikai viszonyairól, és tisztázták a műholddal kapcsolatos rádiókapcsolat

A Szputnyik-1

fenntartásának lehetőségeit. Az első mesterséges hold 92 nap alatt 1367-szer kerülte meg a Földet, és mintegy ötvenmillió kilométert futott be.

A rakéatechnika és az űrrepülés mai értelemben vett gondolata a 20. század első évtizedeiben vált tényleges tudományos problémává. Az ezzel kapcsolatos elméleti és gyakorlati kutatások legfontosabb úttörői az orosz *Konsztantyin Ciolkovszkij*, a Németországban dolgozó, magyarországi születésű erdélyi szász lutheránus, *Hermann Oberth*, valamint az amerikai *Robert Goddard* voltak. Az igazi lökést – mint sok más tudományos probléma megoldását is a történelem fo-

lyamán – a hadászati célú felhasználás iránti igény jelentette. Németországban katonai programként zajlott a rakétafejlesztés a második világháború időszakában; *Wernher von Braun* és csapata jelentős eredményeket ért el – megalkotva a hadi célokat szolgáló V-1 és V-2 rakétákat.

A világégés utolsó szakaszában ezek az eszközök jutottak a szövetségesek kezébe, és az amerikai, a szovjet, illetve kisebb mértékben az angol és a francia kísérletek ezek segítségével és ezekre alapozva folyhattak tovább. A felszerelésekkel együtt számos német szakember is ekkor került az Egyesült Államokba, illetve a Szovjetunióba.

Az 1957-ben meghirdetett *nemzetközi geofizikai év* keretében mindkét világhatalom bejelentette, hogy mesterséges holdat indít a világűrbe. Az űrkutatás területén kettejük között ezután – a hidegháborús helyzet és a világméretű katonai szembenállás diktálta – verseny bontakozott ki az elsőségért (melyikük indít először útnak embert a világűrbe, vizsgálja meg a Holdat űreszközökkel, és juttat oda embereket, épít és bocsát föl először űrállomást, illetve űrrepülőgépet).

Az Isten alkotta kozmosz kutatásának valóban békés, nagyhatalmi vetélkedéstől mentes korszaka a Szovjetunió felbomlása után, a kilencvenes években köszöntött be az emberiség számára.

■ REZSABEK NÁNDOR

A csillagászat és az űrkutatás történetének mérföldkövei

Kr. e. 2500. Az első bizonyított csillagászati megfigyelések Kínából és a későbbi Babilónia területéről.

Kr. e. 140. *Ptolemaiosz* nyilvánosságra hozza *Almagest* című összefoglaló munkáját az ókori tudományokról. Föld-középpontú világmodellje másfél évezredre meghatározza az európai gondolkodást.

1543. Megjelenik *Nikolaus Kopernikusz* fő műve – *Az égi pályák körforgása* –, mely szerint a Nap áll a bolygórendszer középpontjában.

1609. *Johannes Kepler* kiadja *Astronomia Nova* című munkáját, amelyben kimondja, hogy a bolygók a Nap körül ellipszis alakú pályán keringenek.

1687. *Isaac Newton* leírja az egyetemes tömegvonzás törvényét, amely egyértelmű elméleti magyarázattal támasztja alá a Nap-középpontú világképet.

1916. *Albert Einstein* publikálja az általános relativitáselméletet, amely a gravitációt nem mint erőt, hanem mint a téridő görbületét írja le.

1924. *Edwin Hubble* közzéteszi megfigyelési eredményeit, amelyek alapján egy-

értelműen igazolható, hogy az égen látható „fehér” ködök nem tartoznak a Tejútrendszerhez, hanem önálló galaxisokat alkotnak.

1957. október 4. Valóra válik az emberiség egyik legrégebb álma: a Szovjetunió felbocsátja az első mesterséges holdat, a Szputnyik-1-et, amely három hónapig kering a Föld körül. Ezzel kezdetét veszi az űrkorszak.

1957. november 3. A Szputnyik-2 belsejében utazó *Lajka* kutya az első élőlény a világűrben.

1959. január 2. A Luna-1 válik az első mesterséges bolygóvá, miután hatezer kilométerre elrepül a Hold mellett. Felfedezi a napszelet.

1961. április 12. *Jurij Gagarin* az első ember a világűrben. A Vosztok-1 űrhajón 108 perc alatt megkerüli a Földet.

1962. február 20. *John Glenn*, az első amerikai űrhajós háromszor megkerüli a Földet.

1963. június 16. *Valentyina Tyereskova* az első női űrhajós, utazása három napig tart.

1969. július 20. *Neil Armstrong* és *Edwin Aldrin* elsőként száll le a Holdra az Apollo-11 holdkompjában. Az expedíciót még öt hasonló követi.

1971. április 19. Föld körüli pályára áll az első űrállomás, a szovjet Szaljut-1.

1980. május 26. – június 3. Az első magyar űrhajós, *Farkas Bertalan* egy hétfőig dolgozik a Szaljut-6 űrállomás fedélzetén.

1989. augusztus 25. A Voyager-2 megközelíti a Neptunuszt. Ezzel befejeződik nagy utazása, amelynek során mind a négy óriásbolygót meglátogatja.

2006. január 11. New Horizons, az eddigi leggyorsabb űreszköz indítása. Hat óra alatt eléri a Holdat, 2015-ben pedig a Plutót közelíti meg.

Napjaink... Felbocsátják az új generációs űrtávcsövet (Next Generation Space Telescope), a Hubble-űrtávcső utódját. A távcső csak az infravörös tartományban lesz érzékeny, mivel tőle várjuk a választ arra az alapvető kérdésre, hogy mikor és hogyan kezdtek formálódni az első csillagok és galaxisok.

Mire esély a művészet?

► **Az esélyegyenlőség jegyében rendez kiállításorsorozatot a Táncsics Mihály Alapítvány támogatásával a Honi Művészetért Alapítvány és az Egyenlítő Társaskör. A múlt év novemberében indult program helyszínét a fővárosi értelmiség rendezvényeinek, eszmecseréinek teret adó Pallas Páholy biztosítja. A szervezők – Kassai Éva és Komjáthyiné Pál Györgyi – fejéből kipattant ötlet lényege, hogy az esélyegyenlőség és a művészet metszéspontján négy „felvonásban” arra kérdezzenek rá: mire esély a művészet? A négy kiállításon valamely etnikai vagy vallási csoporthoz, illetőleg fogyatékkal élőkhez kötődő művészek mutatkoznak be munkáikkal. A nemrég megtartott harmadik rendezvény témája a vallás és a művészet kapcsolata volt.**

A kiállító művészek különböző aspektusból közelítettek a valláshoz. A tárlaton *Ganczaugh Miklós* Biblia által ihletett sorozata, *Hummel Rozália* indológus munkái, *Komjáthy Gábornak* a hétköznapi ember és a vallás viszonyáról „beszélő” képei, valamint *Nádor Juditnak* a sámánok hitvilágát idéző alkotásai és az idén elhunyt *Thury Levente* gólemjei láthatók.

Minden kiállításhoz kapcsolódik egy-egy beszélgetés is; a megnyitót után ezúttal *Gábor György* vallásfilozófus folytatott eszmecserét *Szegő György* és *Hajdu István* művészeti írókkal, *Danka Krisztina* irodalmárral és *Varga Mátyás* bencés szerzetessel.

Az első két kiállításon és beszélgetésen nem voltam jelen. Ám anélkül, hogy ismerném az alkotásokat vagy az akkor jelenlévőket, úgy vélem, a romáknak és a fogyatékkal élőknek a művészettel való kapcsolata könnyen megragadható. A vallás és a művészet kapcsolata azonban több kérdést is felvet.

Mitől is kap egy alkotás vallási töltetet? Az alkotó hitétől? A bibliai vagy egyéb vallási témától? Az egyházi megrendelőtől? Vagy ha tovább boncolgatjuk a témát: mi a vallásos téma? Egyértelmű választ egyik vitapartnernek sem sikerült adnia. Abban azonban mindannyian megegyeztek, hogy a 19. század folyamán az egyházművészet és a művészet szétvált. Az előbbi elsősorban a liturgikus és vallásgyakorlati igényeket elégíti ki, az utóbbi az individuális szférát célozza. Bár Varga Mátyás szerint napjainkban a kettő mintha ismét közelítene egymáshoz, de a művészet szakralitását semmiképp nem garantálja az alkotó hite.

Danka Krisztina a hinduizmus szemzőgéből kiindulva másképp fogalmazott: a művészet vallás, az alkotó pedig közvetítő; a mű célja, hogy visszavezsse a lelket a transzcendensbe. Ha alkotása énközpontú marad, nem feltétlenül válik értékké.

Ötszázötvenöt éves a Gutenberg-Biblia

Ötszázötvenöt éve, 1452. szeptember 30-án készült el a németországi Mainzban a Gutenberg-Biblia, más néven a negyvenkét soros Biblia. A latin nyelvű Szentírás (a Vulgata) a közhiedelemmel ellentétben nem az első, *Johannes Gutenberg* által nyomtatott könyv, de ez a feltaláló legnagyobb vállalkozása, így méltán számíthatjuk innen a nyomtatott könyv korszakát, a Gutenberg-galaxis kezdetét.

Az ezermester Johannes Gutenberg már az 1430-as évektől foglalkozott a könyvnyomtatás gondolatával. Az ő névéhez köthető a mozgatható, összerakható és szétszedhető betűk, a betűöntés és a kiszedett szöveg nyomási eljárásának feltalálása. Első kísérlete az *Utolsó ítélet* volt, ehhez metszette és öntötte legrégebb betűit, később *Donatus* latin nyelvkönyvét nyomtatta ki, majd bűnbocsátó leveleket készített egyházi megrendelésre. 1455-ben született A kereszténységnek a török veszedelemre való figyelmeztetése, valamint két naptár.

Gutenberg azonban nem érte be ennyivel: az elképzelhető legnagyobb és legnemesebb célt tűzte ki maga elé: a Bibliát akarta kinyomtatni. Anyagi támogatást egy mainzi ügyvéd biztosított számára a busás bevétel reményében.

A Gutenberg-Biblia 1282 kéthasábos oldalt tartalmaz; a kiadványok többségét két kötetbe kötötték. Az első kilenc oldal-

De vajon mi lehet egy vallási mű témája? Zsidó parancs az ábrázolás, a „ki-ábrázolás” tilalma, keresztény felfogás szerint ugyanakkor maga Isten „ábrázolta ki magát”, amikor az embert saját kép-mására teremtette.

A hindu vallásban épp az istenségek kiábrázolásának van a legmeghatározóbb szerepe. Ez egy színekkel teli, színte tobzódóan vidám világ. Danka Krisztina szerint a két kultúra között – egyebek mellett – az is lényeges különbség, hogy míg a hindu ember mindent azért tesz, hogy az istenek kedvében járjon, addig a zsidó-keresztény kultúrában az istenfélelem uralkodik, ami feszültségekhez, drámához vezethet.

Vissza-visszatért a beszélgetés során a szakralitás mibenlétének kérdése. Például hogy a Biblia mint ihletett szöveg (szent írás) egy nem hívó ember számára vajon nem élvezhető-e irodalmi műként. Avagy *Bach* liturgikus céllal született művei szekulárrissá válnak-e a templomfalakon kívül?

Nos, többségi vélemény szerint a szakralitást a kontextus határozza meg, de nem hagyhatjuk figyelmen kívül a befogadó személyt, a befogadó közeget sem. Amennyiben az esztétikai élményen túl előviláglik egy mögöttes tartalom, úgy minden bizonnyal beszélhetünk szakralitásról is. S a művészet szerepe olykor éppen az, hogy felhívja a figyelmet olyan témákra, amelyekre a teológia nem reflektál.

Am van-e igény manapság szakrális művészetre? A válasz egyértelműen igen. És ne felejtsük: bárhonnan közelítünk, akárhogyan fogalmazunk is, az igazi művészet tele van hittel.

A tárlat egy hónapig látható az Alkotmány utca 15. szám alatti kiállítóhelyen. A rendezvény negyedik „felvonására” pedig novemberben kerül sor – „Művészet mint terápia” témacímnel.

■ VERES EMESE-GYÖNGYVÉR

Csányi János krónikája

Egy evangélikus soproni polgár, akit naplófeljegyzései tettek világhírűvé

Az 1682. év feltűnő csillagászati jelensége a később *Edmond Halley* angol csillagásztól elnevezett, rövid periódusú Halley-üstökös menetrendszerű megjelenése volt. A csóvás égi vándorról a következő korabeli naplóbejegyzés született: „Ismét ezen 82. esztendőben, augusztus 25-én az égen egy üstökös csillag jelent meg, amely a Nap kelte előtt egy órával kelt fel, egy csóvát küldve maga előtt, mint egy pózna. Ezután augusztus 29-én látatott ismét, a Nap lenyugvása után, három óra múltán áldozott le, csóvája, amelyet maga után vont, mint egy vesszőnyaláb. (...) Augusztus utolsó napján üstökös mutatta magát az égen, de csak sápadtan és fehéren. Ez pedig Morvaország és Szilézia felett állott, fürtszerű kinézése volt. Minden nap újra látszott. Augusztus 25-én láttuk először és szeptember 3-án lement és többet nem láttuk.”

A feljegyzés szerzője egy, a 17. század második és a 18. század első felében élt soproni evangélikus polgár, Csányi János (Hanns Tschány) volt. A krónikás a nyugat-magyarországi város mai Fővénnyerem utca 1. alatti házában élt. Sopron város tanácsának tagjaként

működött, hivatalából azonban – nem tudni, milyen okból – 1683. január 8-án elbocsátották. Ezután bányamesterként dolgozott. E pozíciójában – más bányavárosokhoz hasonlóan – a bányaigazgatás teendőit látta el, hatáskörébe többek között a kutatási és művelési jogosítványok kiadása, a bányák üzemben tartásának ellenőrzése, a bányászok egymás közötti polgári peres ügyei, a büntetőügyek elbírálása, a munkaiügyi viták eldöntése tartozott.

Naplójának eredeti címe a kissé cirkalmas *Verzeichnus Etlicher Historien so von den 1670 Jahr her geschehen lhn den Königreich Ungern, und absonderlich bey unser Stath Oedenburg welche ich Hanns Tschány zur sonderlicher Nachricht den Nachkömlingen hab aufgeschrieben* volt. A krónikás nemcsak az üstökösről készített feljegyzéseket, hanem megörökítette a városban történt lényeges eseményeket is. A napló az 1670-es esztendőben indul, és 1704-ben zárul, de az utolsó évet már fia, az 1685. november 10-én született Csányi György Fülöp jegyezte.

A feljegyzések nyomtatásban is megjelentek 1858-ban Pesten *Paar Iván* gondozásában, magyarázó előszóval pedig a *Magyar Történelmi Tár* V. kötetében, valamint 1934-ben Sopronban *Ungarische Chronik vom Jahre 1670 bis 1704. Kivonat Hans Tschány's... krónikás könyvéből* címmel.

Valószínűleg Csányi György Fülöp volt a szerzője az 1705–1706-os esztendőt feldolgozó, szintén soproni illetőségű polgár által jegyzett krónikának. Ez is napvilágot látott nyomtatásban; *Kovachich Márton* György adta ki 1805-ben Budán *Sammlung kleiner noch ungedruckter Stücke VI. Beschreibung der Belagerung Ödenburgs in Nieder-Ungarn Anno 1705 und 1706* címmel.

A naplónak a Halley-üstökökre vonatkozó fejezetét teljes terjedelmében – német nyelven – 1889-ben a *Természettudományi Közöny*, részleteiben pedig, magyarul, *Az Élet és Tudomány Kalendáriumának* 1984. évi kötete, valamint az 1985-ben megjelent *A Halley-üstökös* című kiadvány közölte.

■ R. N.

► MTI

Thököly-konferencia Hajdúszoboszlón

► **Felső-Magyarország és Erdély evangélikus vallású fejedelme, gróf késmárki Thököly Imre születésének háromszázötvenedik évfordulója alkalmából tudományos konferenciát és kiállítást rendeztek szeptember 25–26-án Hajdúszoboszlón. A rangos magyarországi, felvidéki és erdélyi előadók – új kutatási eredményeiket felhasználva – sokoldalúan értékelték Thököly működését és korát.**

Hajdúszoboszló számára – a nemzeti függetlenség és protestantizmus emlékeit máig élénken őrző egykori hajdúvárosként – különösen fontos Thököly emléke, hiszen éppen itt, a szoboszlói gyűlésen kiállították ki 1680-ban Thökölyt a magyarországi bujdosók vezérének.

A népszerű fürdőváros egyik általános iskoláját Thökölyről nevezték el. A konferencia alkalmából az intézményben ünnepségen emlékeztek meg – hajdú lovas bandérium és tárogatószó kíséretében – a nagy fejedelemtől. A konferencia helyszínén, a művelődési házban pedig történeti kiállítást készítettek, ahol oklevelet, könyveket, korabeli politikai rajzokat állítottak ki. A rendezvényen részt vevő kutatók és Thököly-szakértők Debrecen, Eger, Eperjes, Kolozsvár és Budapest tudományos műhelyeit képviselték.

Hajdúszoboszlón huszonkilenc évvel ezelőtt, 1978-ban is volt egy Thököly-konferencia, amelyről tanulmánykötet is megjelent. Az időközben hozzáférhetővé vált források és a szabadabb határon túli kapcsolatok teszik lehetővé, hogy Thökölyt és korát ma még sokoldalúban és – bizonyos vonatkozásokban – újszerűen értékeljük.

A konferencián Újváry Zsuzsanna, illetve Pandula Attila előadása a Thököly család felemelkedését és címerhasználatát követte nyomon. Az evangélikus Thököly vallási politikáját, a protestáns vallászabadságért tett lépéseit és sorok írója, az Evangélikus Országos Levéltár igazgatója esettelte.

■ CZENTHE MIKLÓS

A Thökölyek a 17. század első felében már a legjelentősebb felső-magyarországi evangélikus főurak közé emelkedtek: rokonságba kerültek a Thurzókkal, újabb hatalmas uradalmakat szereztek Árva, Liptó és Szepes megyében, sőt Erdélyben is. A család hírnevét és vagyonát megalapozó ősnak, a nemességet, sőt báróságot is szerző Thököly Sebestyénnek a szepességi Késmárk volt az uradalmi központja.

Thököly Imre apja, Thököly István hatalmas hegyaljai szőlőbirtokot adományozott az 1665-ben alapított Eperjesi Evangélikus Kollégiumnak. A mind nagyobb hírnévre szert tevő és már-már egyetemi nivóra emelkedő iskolának a legnevesebb tanulója maga Thököly Imre volt, aki három évig járt oda.

A Wesselényi-féle összeesküvés elbukásakor, 1670-ben Thököly István árvai várát a császári katonaság foglalta el, de fiának, a tizenhárom éves Imrének sikerült Erdélybe menekülnie. Erdélyben, ahol Thököly ugyancsak jelentős birtokokkal rendelkezett, iskoláinak elvégzése után, 1677-ben húszéves ifjúként csatlakozott a bujdosók mozgalmához. A Habsburg-ellenes harcokban gyorsan megmutatkozott katonai és politikai tehetsége. Thököly vált a magukat kurucoknak nevezők vezérévé; ezt a szoboszlói határozat 1680-ban ismerte el.

A magyar függetlenség és a protestáns vallászabadság ügyét zászlajára tűző Thökölynek sikerült megnyernie Európa jelentős hatalmainak a segítségét: a francia királytól anyagi, a töröktől pedig katonai támogatást. Felső-Magyarország jelentős részét a Garam folyóig sikerült befolyása alá vonnia, amit a törökök 1682-ben fejedelmi cím odaadományozásával ismertek el.

A korabeli magyar politikai élet egyik legsúlyosabb kérdése a protestáns–katolikus ellentét volt: a 17. században folyamatosan erősödő, előretörő ellenreformáció a Wesselényi-mozgalom bukása után az úgynevezett gyászévtizedben 1671 és 1681 között nyílt protestánsüldözéssé fajult. A protestáns prédikátorokat a pozsonyi vésztörvényeszek vádolta, többeket közülük gállyára hurcoltak. A protestánsok templomait állami és katonai erővel elfoglalták, lelkészeiket, tanítóikat elűzték. Thököly szabadságmozgalmának köszönhető, hogy az udvar engedményekre kényszerülve az 1681-es soproni országgyűlésen részben visszaállította a szabad vallásgyakorlatot. A protestánsok visszakapták templomaik egy részét, újakat is emelhettek.

Bécs sikertelen ostroma és Buda visszavétele a magyarországi török uralom végét jelentette, de a felszabadulás afféle „káros mellékhatásaként” újból erősödött a Habsburg-elnomlás, és a protestánsok helyzete is rosszabbodott. Az 1687. évi eperjesi vértörvényeszek Caraffa császári tábornok vezetésével mondacsinalt vádakkal protestáns és korábban Thökölyvel tartó polgárokat, nemeseket kínóztatott, illetve végeztetett ki. Thököly felső-magyarországi fejedelemsége összeomlott, ő maga jó részt az országból kiszorulva, a törökök oldalán vett részt a háborúban.

Török csapatokkal együtt Thököly 1690-ben bravúros hadmozdulattal az ellenség hátába kerülve elfoglalta ugyan Erdélyt, de a császáriak rövid időn belül kiszorították. Az állhatatosan harcoló és a Thököly mellett kitartó, de egyre csökkenő számú bujdosó kurucok mozgalmának a török háborút lezáró 1699. évi karlócai béke vetett véget. Thököly és kis létszámú udvara részére a kis-ázsiai Nikomédiában jelölték ki szállást, ahol a beteg és fáradt Thököly 1705-ben hunyt el.

■ CZ. M.

A hadtörténész Czigány István Thököly seregének összetételét vizsgálta fel. Nyomon követte a hallgatóság a hajdúvárosoknak – Debrecen, Kassa és Eperjes – a Thököly-féle szabadságharchoz fűződő viszonyát (Nyakas Miklós, Ölveti Gábor, Papp Klára és Kónya Péter). Az Erdélyi Fejedelemség óvatos egyensúlypolitikáját és a kuruc mozgalomhoz fűződő bonyolult viszonyát Egyed Ákos kolozsvári kutató értékelte.

Különösen érdekesek voltak az eddig csak részben ismert külpolitikai megközelítések, melyek a magyar történelmet mintegy kívülnézetben ábrázolták. A török hatalmi politika rejtelseibe is belepillanthattunk egyes előadások révén: Varga J. János Thököly felső-magyarországi államának – török nevén Orta Madzsarnak, Közép-Magyarországnak – az előzményeit vizsgálta, Papp Sándor turkológus pedig az 1690-es erdélyi betörés hátterét világította meg török források alapján. Thököly francia kapcsolatait és Sobieski János lengyel királyhoz fűződő ellentmondásos viszonyát Zachar József és Gebei Sándor előadása világította meg.

Seres István, akinek tavaly kétnyelvű, magyar–török kötetet jelent meg *Thököly Imre és Törökország* címmel, magyar és török források alapján rekonstruálta Thököly elit, udvari katonaságának összetételét. Thököly (és Rákóczi) 1906-os újrateremtésének hangulatát, politikai szerepét és rituáléját Szabó Péter mutatta be. Végül Kalmár János összegezte a történetírásban Thökölyről alkotott képet.

Az elhangzott előadások a terv szerint ezúttal is tanulmánykötetben fognak megjelenni. A hajdúszoboszlói Thököly-konferencia az ismeretek felidézésének élményén kívül lehetőséget kínált a kutatók műhelyébe való bepillantásra, a kutatás eldöntetlen kérdéseivel való ismerkedésre is. Maga az évforduló pedig alkalmat ad a magyarországi evangélikusok talán legnehezebb korszakára és az egyháza sorsát szíven viselő, a szabadságért küzdő, tragikus sorsú Thököly Imre fejedelemtől történő kegyetes emlékezésre.

Bajor–magyar születésnap

► A bajor–magyar találkozó előtt két nappal, múlt kedden délután a Keleti pályaudvar peronján színes öltözékű hátizsákos fiatalok gyülekeztek. Nemsokára befutott egy zaklatott kinézetű, de egyébként kedves alak, aki egy nyugalmát udvariasan megőrizni próbáló másikkal az utolsó pillanatban megvette a jegyeket. Ezután a csapat nagy dirrel-durral beszállt, és bevackolta magát az egyik vagonba, a vonat pedig elindult Balatonföldvára...

Az imént említett fiatalok a két budapesti evangélikus gimnázium növendékei voltak, akiket az igazgatók azért engedtek el múlt héten az iskolából, hogy szolgálattevők, a vendéglátásban segítő hosztesztek legyenek a bajor–magyar kapcsolat tizenötödik évfordulójának ünnepségsorozatán. A Budapest-Fasori Evangélikus Gimnázium nyolc, a Deák Téri Evangélikus Gimnázium négy küldötte ekkor még nem is sejtette, milyen kalandok várnak rájuk Frenyó Anna ifjúsági referensnek és Holger Manke magyar szívű német teológusnak, a bajor–magyar kapcsolat egyik fő építőjének a társaságában.

Találékony szeretet

Az állomástól a Balaton-parti Hotel Festivalig őszi levél borította, hosszú sétány vezetett; a füstös-hideg alkonyi illat megnyugtatóan jelezte: távol vagyunk a fővárostól, és megérkeztünk a helyre, ahol megvalósul az találkozó, amelyre annyi ember hónapokon át készült.

Cselovszky Ferenc, a Deák téri evangélikus gyülekezet igazgató lelkésze, valamint felesége, Tarr Klára, egyházunk külügyi osztályának vezetője csapattársakkal együtt hosszú hetek óta hangszorgalommal dolgoztak. Itt a finisben különösen is várták a segítő kezeket, a jóakaratot, néha a helyettük való gondolkodást és a találékony szeretet azon megnyilvánulásait, amelyek egy ilyen

feszített tempójú helyzetben életmentőek lehetnek.

A találékony szeretet tündérei közé tartozott Ficzer Ilona, az építési és műemléki osztály referense, aki a darus autón ég és föld között lebegve „Willkommen” feliratú, bajor–magyar logós molinókat agatott a környékbeli fákra. A műveletet másnap a hosztesztek folytatták – halált megvető bátorsággal tornázva a forgalmas bevezető út felett, egy-egy magasabb busz elhaladtakor bakot tartva egymásnak, hogy a félig függő transzparens út fölé lógó zsinagét emígy rántsák újra a magasba, megkímélve buszt, molinót és magukat a szomorú végtől.

A hosztesztek némelyike eközben háromszáz darab gesztenyét gyűjtött, hogy később a csoportbeszélgetéseken részt vevők létszámát a vendégek által vázákba helyezett gesztenyék számának segítségével előre lehessen jelezni. Mások a kék színű, bajor–magyar logós szatyrokba pakolták a vendégek számára előkészített prospektusokat és ajándékokat; Bolla Helga néni segítségével kiállították magyar gyűlekezetek megvásárolható kézimunkáit a lehetőségek vásáráin; hangosítást, laptopokat, projektorokat szereztek, regisztrációt és névjegykártyákat készítettek elő.

Schulek Edit, a külügyi osztály referense is a találékony szeretet tündérei közt szerepelt. Hihetetlen lélekjelenlétéről tett például tanúbizonyságot a szobaszámokkal való sakkozásban, amikor a találkozó kezdőnapján egyszerre érkezett meg három német busz, és hirtelen több száz ember borította el a regisztrációs folyosót; természetesen mindenki egyszerre szeretne volna megoldani az elhelyezésével kapcsolatos esetleges problémáit.

Végül Szabolcs, a balatonszárszói Evangélikus Konferencia- és Missziói Otthon igazgatója végig ott volt, és bajusza alatt kedvesen mosolyogva, csillogó szemével azt sugározta: minden rendben, együtt meg fogunk tudni oldani mindent. Ő hozta a háromszáz, pogácsa- és kenyér-

– a háttérmunkások szemével

tésztából készült halacsokát, amelyet a vízparti záró istentiszteleten osztottak ki; kézben tartotta az egész hangtechnikát, és a közeli Balatonszárszón otthont adott a vendégek egy részének.

Ifj. Hafenscher Károly, az Országos Egyházi Iroda igazgatója pedig – ahogy magát nevezni szokta – igazi segédmunkásként jelen volt mindenhol. Ha kellett, székeket cipelt; ha kellett, lelket ápolt; viccelődött, áhítatot tartott, fogadta az illusztris vendégeket, és szervezte a soron következő programot.

A nagy játék

Talentumai szerint szolgálva ér a legtöbbet az ember – e cikk írója csak megerősödött ezen hitében, látva a péntek délelőtti nagy játékot, amelynek szellemi atyja Cselovszky Ferenc játékmester volt. Az elképesztően ötletes feladatok kitalálója például büntetőrúgásokat lövetett az 1954-es német–magyar focimeccs szomorú emlékére; „emeletekről kényeret ledobáló és kosárral lent elkapó” versenyt rendezett a tízemeletes panel földszintje és kilencedik emelete között; fászkodásra, majd ízelőversenyre hívta a csapatokat (utóbbi során többek között lecsót és Túrót Rudit kellett csukott szemmel, ízről felismerniük a játékosoknak).

A hoszteszkek nélkül nem valósulhatott volna meg a sokféle versenyfeladat – ott voltak minden állomáson, és irányították a versenyzőket. A nagy játékokban püspökök és püspöknék is felszabadultan vettek részt; idős és fiatal, német és magyar mind egy sikítózó, agyaló, stratégiát tervező, vidám csapattá kovácsolódott.

Brennende Partnerschaft – egy hajóban

A találkozó legszebb része az egymásra találás és a megbocsátani tudás volt. Kevés szebb dolog van annál, mint amikor német és magyar szívek a Balaton és a

csillagos ég között hajózva megnyílnak egymás felé, valamint amikor az egymás iránti érzékenység elég finom ahhoz, hogy az emberek észrevegyék: valami nem jól sikerült, esetleg megbántották a másikat, és képesek a problémát névén nevezni, megbeszélni, majd pedig megbocsátani egymásnak.

Megkapó, amikor a napsütötte Balaton-parti záró istentiszteleten az utolsó vacsora félelme helyett az első reggeli felszabadult öröméhez hasonlítja a prédikátor Fabiny Tamás püspök a bajor–magyar barátságot, ahol Jézus asztala körül a tőle kapott kenyérrel és hallal vagyunk mindannyian egymás vendégei.

Megható, amikor a már induló buszról a német fiatalok még leszállnak, hogy a hoszteszkek számára odaadják előzőleg kézzel barkácsolt ajándékaikat, és mindegyiküknek könnyes a szemük. Jó látni, hogy ezek a gimnazisták, akik eljöttek hosztesznek, nem akarnak a végén hazamenni, hiszen olyan jó volt együtt lenni...

Megjegyzendő, hogy azok tudnak a közös szervezőmunkák során jól együttműködni, akik bíznak egymásban, tudnak egymással kommunikálni, és számíthatnak egymásra. A főszervező házaspár, a hoszteszkeket koordináló ifjúsági referens, a záró istentiszteletet szervező Smidélusz Gábor evangélikus lelkész és a vele éneklő énekesek mind-mind egy

gyülekezeti közösség tagjai. Ebben a közösségben pedig olyan erő van, amely az embert megtartja és átsegíti a – nem csak a bajor–magyar fesztivál megszervezése során adódó – nehézségeken.

Kiemelkedő gimnazistáink

Hasonló erőt képviselt a két budapesti evangélikus gimnázium egykori és mostani diákjaiból verbuválódott tizenkét fős csapat, a hoszteszkek. Köszönjük a kedvességet és a közvetlenséget mindkét gimnázium igazgatójának, valamint hogy készséggel támogatták a bajor–magyar találkozó megvalósulását. Dr. Ódor László igazgató úr és Gadóné Kézdy Edit igazgatónő méltán lehetnek büszkék diákjaikra, akiket illó és érdemes ezen a helyen név szerint is felsorolnunk, mert komoly szerepet játszottak a találkozó sikeres lezajlásában, és jelenlétükkel mindenkit megvidámított, új színt hoztak a Partnerschaftba.

A Faszorból ott volt Baumann Martin, Ferenczi Lilla, Fülöp Dorottya, Sédy Anna, Sover Renáta, Szilágyi Domonkos, illetve két már végzett fásori diák: Káplár Tamás és Török Saci, a Deák térről pedig Fodor Zsuzsanna, ifj. Kamp Salamon, Lukács Dániel és Ónodi Szabó Ákos. Munkájukat, jelenlétüket ezúton is nagyon köszönjük nekik a szervezők.

■ FRENÝÓ ANNA

Jubileumi körút Erdélyben

► Tíznapos, több mint kétezer-ötszáz kilométeres erdélyi túrán járt szeptember közepén a Romániai Evangélikus-Lutheránus Egyház mecklenburgi testvéregyházának küldöttsége. A németországi tartomány külkapcsolatokért felelős lelkésze, Hans W. Kasch vezette kilencfős delegáció tagjai Nagyváradtól a Barcaságon át Nagyváradig vezető útvonalon ismerkedtek az erdélyi evangélikus gyülekezetekkel. A házigazdák által összeállított program keretében részt vettek többek között a Brassó megyei Zajzonban épített temetőkápolna felavatásán, és meglátogatták a hosszúfalu-fűrészmezei szociális központot.

Az 1992 óta létező testvéregyházi kapcsolat keretében többen visszatérő vendégekként érkeztek Romániába. A részükre rendezett kolozsvári fogadáson a Romániai Evangélikus-Lutheránus Egyház püspöke ugyanakkor nem vendégeknek, hanem következőes testvéreknek nevezte a küldöttség tagjait. Testvéreknek, akik hazatérnek Erdélybe. A tizenöt éves születésnap alkalmából mondott köszöntő beszédében Adorjáni Dezső Zoltán fontosnak tartotta továbbá hangsúlyozni a nyitottság és az egyház korszerűsítésének szükségességét.

Körútja első állomásán – Nagyváradon – a mecklenburgi delegáció az evangélikus templomot és óvodát tekintette meg. Kolozsvárott, a püspöki székházban tartott hivatalos tárgyaláson a felek elsősorban a testvéri kapcsolatok ápolásának jövőbeli lehetőségeit vizsgálták, de alkalmat kínált az együttlét a Romániai Evangélikus-Lutheránus Egyház terveinek felvázolására, valamint a folya-

részt vettek a környező települések evangélikusai is. Ezután vonult a népes gyülekezet az új kápolnához; az avatást Adorjáni Dezső Zoltán végezte. A püspök beszédében hangsúlyozta, hogy a kereszténység, Krisztus vallása az élet vallása. Jézus Krisztus legyőzte a halál hatalmát. A temetőkápolna mint jel, mint szimbólum, a maga egyszerűségében a halállal, az elmúlással, a megsemmisüléssel ellentétes üzenetet hordoz – az élet üzenetét.

A mecklenburgi testvéregyház küldöttsége két énekel járult hozzá a zajzoni ünnepséghez, vasárnap pedig a delegáció lelkész tagjai hirdették az ígét Pürkercen, Tatrangban, Hosszúfalu-Fűrészmezőn, valamint Csernátfaluban.

Szeptember 17-én a halmágyi, oltszakadati és szebeni gyülekezeteket keresték fel a mecklenburgiak. A látogatók a püspöki székhelyre visszatérve nyilvánosan is kiértékeltek a látottakat-tapasztaltakat, majd egy rövid orgonakonzert-

A zajzoni temetőben...

matban lévő projektek ismertetésére is. Városnéző sétájuk során a vendégek – egyebek mellett – megtekinthették az átalakítás alatt álló Luther-háznál folyó munkálatokat is.

A németországi küldöttség a Barcaság meglátogatásával folytatta útját. Itt szeptember 15-én részt vettek az újonnan épült zajzoni kápolna felavatásán. A helyi program ünnepi istentisztelettel kezdődött az evangélikus templomban, melyen – mintegy háromszáz fővel –

tel „felvezetett” vacsorával búcsúztak vendéglátóiktól. A kolozsvári búcsúvacsorára nemcsak az egyházak, hanem a közélet jeles személyiségei, illetőleg a helyi média képviselői is meghívást kaptak.

Az északnémet tartomány evangélikusai útjukat – Zselyket, Nagyváradot és Nagyváradot érintve – a Szlovákiai Evangélikus Egyház meglátogatásával folytatták.

■ FEJÉR OLIVÉR

Elárverezik az Ottheinrich-Bibliát

A Sotheby's aukciós ház elárverezte az Új-szövetség első illusztrált német nyelvű kéziratát, az Ottheinrich-Bibliát. Arra számíttanak, hogy több mint kétmillió font sterlinget (2,8 millió euró) fizet majd a vevő. Az Ottheinrich-Biblia 1430 körül keletkezett, és a német nyelvű Biblia egyik legjelentősebb kéziratának tartják. Csaknem száz évvel Luther Márton bibliafordítása előtt készült.

Az összesen nyolc kötetből december 4-én öt kerül kalapács alá Londonban; ezek Sachsen-Coburg és Gotha hercegének művészeti és tudományos gyűjteményéből származnak. Az árverésből befolyó összegből más műtárgyakat szándékozik beszerezni az eladó. A Biblia további három kötete a müncheni állami könyvtár tulajdonában van.

Az Ottheinrich-Biblia az uralkodói udvar részére készült alkotás, pompás illusztrációkkal, gazdag aranyozással és költséges színekkel. Ottheinrichről, Pfalz-

Neuburg grófjáról, a későbbi heidelbergi választófejedelemtől nevezték el; az ő megratifikálására végezték el a 16. században a kézirat kifestését. „Egyike a világ legjobban dokumentált kéziratának, és hihetetlenül nagy akadémiai jelentőséget tulajdonítanak neki” – mondta Christopher de Hamel, az aukciós ház munkatársa.

A müncheni állami könyvtár, amely a nyolc kötetből háromnak a tulajdonosa, a december 4-i londoni árverésen meg akarja szerezni az értékes Ottheinrich-Biblia másik öt kötetét. Mivel saját anyagi eszközeivel nem lenne rá képes, az árverésig hátralévő időben sürgősen adakozókat keres. A könyvtár különben sajnálkozik, hogy az öt kötetet árverésre bocsátják Londonban, mivel normális körülmények között az ehhez hasonló művek mint kulturális műkincsek védelem alatt állnak, és nem árusíthatók külföldön.

► MTI

OKTÓBER A REFORMÁCIÓ HÓNAPJA 2007

Programok

Az európai újrépítkezés jegyében zajlik az *Október a reformáció hónapja 2007* elnevezésű programsorozat, hasonlóan ahhoz, ahogy ötszáz éve is fontos szerepet játszott a protestantizmus ezen a téren – tájékoztatta a Magyar Távirati Irodát a Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsának (MEÖT) főttkára.

A 16. században a reformáció a rend és a megoldások felé irányította a sok-sok sebből vérző Európát, de a megbékélés elvén keresztül jelenleg is az európai integráció gondolatrendszeréhez illeszkedik – fejtette ki *Bóna Zoltán*. Az előrendezvényeivel pénteken kezdetét vevő programsorozatról szólva elmondta, hogy az istentiszteletek mellett kulturális események is helyet kapnak benne. Ezek közül kiemelte az Uránia moziban vasárnap tartandó ünnepi megnyitógálát, amelynek mottója: „Jézus Krisztus reménység Európa megújulására és egységére”.

A rendezvénysorozat rávilágít a református és az evangélikus egyház emberi méltóságot és szabadságjogokat felkaroló szemléletére, de a teremtfősten iránti tiszteletre szintén felhívja a figyelmet a környezetvédelmi problémák tárgyalásával – ismertette a MEÖT főttkára. A reformáció hónapja a helyi autonómia fontosságát tartja szem előtt, ennek jegyében október 31-én a korábbiaktól eltérően nem egy központi helyszínen tartanak majd ünnepi istentiszteletet, hanem az országban mindenhol, ahol protestáns gyülekezetek vannak – folytatta Bóna Zoltán.

Az ünnepségsorozatnak mégis lesz egy „zárópillére”: az országos reformációi istentiszteletet a győri evangélikus templomban tartják meg október 28-án.

PÓCSMEGYER, szeptember 30.
Kopjafa-koszorúzás, hálaadó istentisztelet, könyvbemutató, fényképtárlás Ravasz László emlékére
Helyszín: a református templom és kertje
14.30

LAKITELEK, szeptember 28–30.
Cserkészek fóruma
Helyszín: népfőiskola

ÓCSA, szeptember 30. – október 7.
Százéves a baptista gyülekezet – jubileumi hitmélyítő hét
Helyszín: baptista templom (Kis Ernő utca 14.)
19 óra

BUDAPEST, október 2.
„Reformátusok és evangélikusok szerepe Budafok életében a XX. században” – Jóó Ernő és Garbóci László helytörténészek előadása
Helyszín: budafoki református gyülekezet (1221 Budapest, Demjén István u. 2.)
18 óra

KAPOSVÁR, október 3.
Doktorok Kollégiuma regionális ülés
Helyszín: református gyülekezeti ház

ÖRKÉNY, október 6.
Demjén István sírjának megkoszorúása
9.30

BUDAPEST, október 6.
Koszorúzás Székely Sándor sírjánál
Helyszín: Budafoki temető
13 óra

BUDAPEST, október 6.
Országos evangélikáció
Helyszín: Deák téri evangélikus templom
10–16 óra

BUDAPEST, október 6.
Ökumenikus bibliaóra
Helyszín: Arany Alkony Idősek Otthona (Budapest XV., Bánkút u. 67–69.)
15.30

BUDAPEST, október 7.
Ünnepi istentisztelet – utcatábla felavatása
Helyszín: budafoki református templom (1221 Budapest, Demjén István u. 2.)
10 óra

BONYHÁD, október 7.
Ifjúsági istentisztelet
Helyszín: református templom (7150 Bonyhád, Dózsa Gy. u. 26.)
10 óra

BONYHÁD, október 7.
Kiállításmegnyitó
Helyszín: református templom (7150 Bonyhád, Dózsa Gy. u. 26.)
11 óra

ÜLLŐ, október 7.
Százéves a református templom tornya – hálaadó istentiszteletek, hangverseny és fotókiállítás
Helyszín: református templom és gyülekezeti terem
10–15 óra

BUDAPEST, október 7.
Ünnepi megnyitógála: kulturális est
Helyszín: Uránia Nemzeti Filmszínház (1088 Budapest, Rákóczi út 21.)
17 óra

BUDAPEST, október 9.
„A templom és a gyülekezet szerepe a családok lelki egészségében” – dr. Buda Béla pszichiáter és dr. Komlósi Piroska pszichológus előadása
Helyszín: budafoki református gyülekezet (1221 Budapest, Demjén István u. 2.)
18 óra

BUDAPEST, október 12.
Százéves a Baár–Madas Református Gimnázium
Helyszín: Baár–Madas-gimnázium (Budapest II., Lorántffy Zs. u. 3.)

BUDAPEST, október 12.
„Amikor a kiszolgáltatott orvos találkozik a kiszolgáltatott beteggel” – dr. Velkey Györgynek, a Bethesda Gyermekkórház főigazgatójának az előadása
Helyszín: a Budapest-Óbudai Református Egyházközség gyülekezeti terme (Budapest III., Kálvin köz 4.)
18 óra

KECSKEMÉT, október 12–13.
A Református Pedagógiai Intézetnek „Az egyházi ének tantárgy bevezetése” elnevezésű szakmai konferenciája
Helyszín: Református Pedagógiai Intézet, Kecskemét

CSURGÓ, október 13.
Területi női találkozó
Meghívott előadó: dr. Lévai Anikó
Helyszín: református templom
10–16 óra

BUDAPEST, október 13.
Ökumenikus bibliaóra
Helyszín: Arany Alkony Idősek Otthona (Budapest XV., Bánkút u. 67–69.)
15.30

BUDAPEST, október 13.
Zenés ifjúsági istentisztelet
Helyszín: budafoki református templom (1221 Budapest, Demjén István u. 2.)
18 óra

BUDAPEST, október 14.
50, 60, 70 éves konfirmációk megerősítése; ünnepi istentisztelet, szeretetvendégség
Helyszín: budafoki református templom (1221 Budapest, Demjén István u. 2.)
10 óra

BUDAPEST, október 16.
„A templom mint az imádat és a hálaadás helye” – dr. Hafenschér Károly és dr. Szűcs Ferenc teológusok előadása
Helyszín: budafoki református gyülekezet (1221 Budapest, Demjén István u. 2.)
18 óra

KECSKEMÉT, október 18.
Theológiai Szemle-nap
Helyszín: a református egyház díszterme
11.00–15.30

MONOR, október 18.
Evangélikáció dr. Csiha Kálmán püspök szolgálatával
Helyszín: nagytemplom (2200 Monor, Kálvin tér 1.)
18 óra

BUDAPEST, október 19.
„Református gyülekezetek Budapesten (önszerveződés, templomépités, gyülekezeti élet)” – dr. Kósa László tanszékvezető egyetemi tanár, akadémikus előadása
Helyszín: a Budapest-Óbudai Református Egyházközség gyülekezeti terme (Budapest III., Kálvin köz 4.)
18 óra

BUDAPEST, október 20.
Ünnepi zsoltáros istentisztelet
Helyszín: budafoki református templom (1221 Budapest, Demjén István u. 2.)
18 óra

MONOR, október 20.
Evangélikáció dr. Csiha Kálmán püspök szolgálatával
Helyszín: nagytemplom (2200 Monor, Kálvin tér 1.)
18 óra

BUDAPEST, október 21.
Istentisztelet – zászlóavatás
Helyszín: budafoki református templom (1221 Budapest, Demjén István u. 2.)
10 óra

MONOR, október 21.
Ünnepi istentisztelet és úrvacsora-közösség; ígét hirdet dr. Csiha Kálmán püspök
Helyszín: nagytemplom (2200 Monor, Kálvin tér 1.)
10 óra

VÉSZTŐ, október 21.
Úrvacsorás istentisztelet
Helyszín: református templom
10 óra

BUDAPEST, október 21.
Budafokon szolgált lelkészek, gondnokok és leszármazottaik találkozója
Helyszín: budafoki református gyülekezet (1221 Budapest, Demjén István u. 2.)
15 óra

SZEKSZÁRD, október 21.
„Erősségem és énekem az Úr!” (Ézs 12,2) – a szekszárdi Gárdonyi Zoltán Református Együttes második CD-lemezének bemutató hangversenye
Helyszín: evangélikus templom (Szekszárd, Bajcsy-Zsilinszky u. 2.)
16 óra

BUDAPEST, október 22.
Gyülekezeti gyermeknap, hittanostalálkozó
Helyszín: budafoki református gyülekezet (1221 Budapest, Demjén István u. 2.)

BUDAPEST, október 23.
„Az egyház egysége – Nagyszeben után”
Tudományos konferencia
Helyszín: református templom (1116 Budapest, Némethyölgyi út 139.)
14.30

VÉSZTŐ, október 24.
Zsoltárénekverseny a Kiss Bálint

Református Általános Iskola szervezésében
Helyszín: gyülekezeti terem

VÉSZTŐ, október 24.
Evangélikáció és hitmélyítő alkalom
Helyszín: gyülekezeti terem
18 óra

BUDAPEST, október 25.
Zsoltáros istentisztelet
Helyszín: református templom (Budapest IX., Kálvin tér 7.)
18 óra

BUDAPEST, október 26.
„Szenczi Molnár Albert zsoltárai” – dr. Szabó András irodalomtörténész, tudományos és nemzetközi rektorhelyettes, tanszékvezető egyetemi tanár előadása
Helyszín: a Budapest-Óbudai Református Egyházközség gyülekezeti terme (Budapest III., Kálvin köz 4.)
18 óra

DUNAVARSÁNY, október 26.
„Csendes csodák” – Reményik istenes lírája – Húvösvölgyi Ildikó és Csáki András zenés irodalmi estje
Helyszín: Petőfi Művelődési Ház
19 óra

VÉSZTŐ, október 26.
Evangélikáció és hitmélyítő alkalom
Helyszín: gyülekezeti terem
18 óra

VÉSZTŐ, október 26–28.
A temesvári Bartók Líceum tanulóinak látogatása – sportversenyek

NAGYVÁRAD, október 26–31.
Reformációi emléknapok

NAGYVÁRAD, október 26–27.
Szenczi Molnár Albert Psalterium Hungaricum megjelenésének négyszázadik évfordulója; ifjúsági zsoltárénekverseny; Apáczai Csere János szobrának felavatása

NAGYVÁRAD, október 27.
Reformációi orgonahangverseny

MISKOLC, október 27.
A Kárpát-medencei református rádióportál átadó ünnepsége

BUDAPEST, október 27.
Ökumenikus bibliaóra
Helyszín: Arany Alkony Idősek Otthona (Budapest XV., Bánkút u. 67–69.)
15.30

VÉSZTŐ, október 27.
A szentesi Kiss Bálint Református Általános Iskola tanulóinak látogatása

VÉSZTŐ, október 28.
Zenés áhítat és irodalmi összeállítás a reformáció jegyében
Helyszín: református templom
9.30

BUDAPEST, október 28.
Hálaadó istentisztelet
Helyszín: budafoki református templom (1221 Budapest, Demjén István u. 2.)
10 óra

BUDAPEST, október 28.
„Az egyház megújulása és jövője” – dr. Szűcs Ferencnek, a KGRE rektorának előadása
Helyszín: budapest-zuglói evangélikus gyülekezet (1147 Budapest, Lőcsei út 32.)
17 óra

MISKOLC, október 28.
„A zsoltáréneklés története és Szenczi Molnár Albert” – Karasszon Dezső előadása a miskolci Cantus Firmus énekkar közreműködésével
Helyszín: miskolc-belvárosi református templom
17 óra

KRASZNAMIHÁLYFALVA, október 28.
Az M. de Ruyter Református Egyházi Ifjúsági és Turisztikai Központ alapító ünnepélye

NAGYVÁRAD, október 28.
Reformációi ünnepi zenei est

BEREGSZÁSZ, október 28–29.
Reformációs esték; a reformáció hatása az európai civilizációra; Bábel és pünkösöd, avagy a nemzet fogalma a Bibliában

GYŐR, október 28.
Országos reformációi istentisztelet és a százhetvenöt éves Gustav Adolf Werk hálaadó istentisztelete
Helyszín: evangélikus templom
17 óra

BUDAPEST, október 29.
Történelmi konferencia a Magyarországi Református Egyház szerepéről a XX. századi totalitárius rendszerek idején
Helyszín: Ráday Kollégium (Budapest IX., Ráday u. 28.)
9.30

BUDAPEST, október 29.
Reformációi tudományos ülés
Helyszín: a Károli Gáspár Református Egyetem BTK díszterme (Budapest VIII., Reviczky u. 4/c. főemelet)
18 óra

BEREGSZÁSZ, október 30.
A reformáció emlékünnepe (1552–2007); négyszázötvenöt éves a beregszászi zsinat; jubileumi zsinat a beregszászi templomban

BALATONALMÁDI, október 31.
Televíziós istentisztelet
Helyszín: református templom

BUDAPEST, október 31.
Reformációi emlékünnepe
Helyszín: budafoki evangélikus templom
18 óra

BUDAPEST, október 31.
„Hang teszi a zenét – avagy egyházi zene a konfrontáció és a megbékélés szolgálatában” – dr. Willi Klinkhammer előadása, az Albert Schweitzer Kamarazenekar hangversenye Kenessey László vezényletével
Helyszín: Németajkú Református Egyházközség (Budapest V., Hold u. 18–20.)
19 óra

NAGYVÁRAD, október 31.
A Nagyváradai Református Gyülekezeti Szövetség ünnepélye – színházi est; a Czeglédy György-díj átadása

BUDAPEST, október 31.
Reformáció ünnep: esti áhítat és Húvösvölgyi Ildikó Reményik-estje
Közreműködik: Csáki András
Helyszín: Szilágyi Dezső téri református templom (1011 Budapest, Szilágyi Dezső tér 3.)
18.30

Utóprogramok

BUDAPEST, november 17.
Vörösmarty: Csongor és Tünde – az Evangélium Színház őszi bemutatója
Helyszín: Duna Palota

BUDAPEST, november 20.
„Teremtés és környezetvédelem” – Karátson Gábor író, festő és dr. Lányi András író, filmrendező, ökológus előadása
Helyszín: budafoki református gyülekezet (1221 Budapest, Demjén István u. 2.)
18 óra

Isten a barátunk

„Szép az Isten, de annyira idegen, rút az ördög, de nem hagy hidegen...” Erre a dalszövegre kaptam fel a fejem egy debreceni szórakozóhelyen. Néhányan a zenegéppel együtt üvöltötték a fent idézett mondatot – manapság a srácok jobban tudják az ehhez hasonló média-mondókákat, mint a szorzótáblát.

Maga a dal, sajnos, azt kell mondanom, nem is olyan rossz. A hangzásvilága egyedi, az énekes előadásmódja „ízes”, stílusa van. A Biblia megfelelő ismerete nélkül még a mondanivaló is hibátlannak tűnhet: az ördög tényleg rút, s ki cáfolhatná annak tényét, hogy csábítása senkit sem hagy „hidegen”?

Nem vagyok álszent. Mint minden jó érzésű ember, nekem is van lehetőségem arra, hogy akarjam a jót, de arra, hogy meg is tegyem, már jóval ritkábban. Hiszen „nem azt teszem, amit akarok: a jót, hanem azt cselekszem, amit nem akarok: a rosszat. Ha pedig azt teszem, amit nem akarok, akkor már nem én teszem, hanem a bennem lakó bűn.” (Róm 7,19–20) Szóval az ördög is, meg az ember is már csak ilyen, s ezért megváltásra szorul; ráadásul Isten – és minden teremtménye – alapvetően tényleg szép. Idézetünk szerzője tehát találoán fogalmaz.

Csak egyetlen szófordulat fals a kérdéses dalban: „annyira idegen”. Aki hálaadás helyett ilyeneket énekel, nyilván nem lehet polgártársunk, mivel sem Jézust nem ismerte fel, sem azt, hogy Jézus az Atyától jött.

Egyrészt valójában nem Isten idegen, hanem mi vagyunk azok Isten számára – a bűnbeesés óta. Másrészt a Messiás születése, vagyis az Ige testté válása éppen azért oly nagyszerű esemény, mert

maga az Isten érkezett közénk, hogy számunkra is felfogható, szerethető, hozzánk hasonló, egyszerű ember legyen (lásd Jn 1,1–14; 17,7–10).

A hitetlenek számára Isten valóban idegenszerű lény, aki – szerintük – a választottjait mindenfajta borzasztó, embertelen dolgokra kényszeríti: áldozzuk fel egyetlen gyermekünket (vö. 1Móz 22,2); gonosztevők között hirdessük jóságát, amihez semmi kedvünk sincs (vö. Jón 1,2); aki el akarja venni az alsóruhánkat, annak adjuk oda a felsőt is (vö. Mt 5,40), s más effélékre. S persze Isten nem nagyon segít, amikor nyerni szeretnénk a lottón, amikor esőért imádkozunk, vagy ki szeretnénk húzni a vizsgán azt az egyetlen tételt, amelyet tudunk.

Egy, a Szentírást felületesen ismerő tinédzsertől, akit hangzatos, könnyen felfogható frázisokkal butítanak, hogyan is várhatnánk azt, hogy befogadja, megértse a Felséges különös terveit? Milyen alapon botránkozunk meg azon, ha az idegen Istenről szóló médiaszövegeket felszabadultan üvöltik, amikor elmennek „kikapcsolódni”?

Emlékezzünk arra, hogy amikor először hallottunk az Úr rettenő szigorúságáról, mi magunk is zavarba jöttünk. Hosszú az út, míg az ember megérti, miféle nevelésben részesült Ábrahám, hogy miről szólt Jónás küldetése, vagy Jézus miért kér bennünket arra, hogy mondjunk le földi javainkról.

Isten csak azért tűnhet idegennek, mert önző módon szeretnénk kisajátítani a hatalmát, mert jó tündérnek nézük, akitől haszonleső terveink megvalósítását reméljük. Milyen igaza van Jé-

zusnak, amikor kimondja: „A bűn az, hogy nem hisznek énbennem...” (Jn 16,9)

Mert gyakran még mi, keresztyének sem jutunk tovább annál, hogy megértjük: a hit „a remélt dolgokban való bizalom, és a nem látható dolgok létéről való meggyőződés” (Zsid 11,1). Csakhogy ennyi idő múltán már régen nem itt kellene tartanunk, mert ezek az Isten beszédének az alapelemei (vö. Zsid 5,11–14). Már régen az evangélium reménységének titkáról kellene írnom, arról, hogy „milyen gazdag ennek a titoknak dicsősége” (Kol 1,23; 1,27); mert ajándék ez, s újabb ajándékok vannak előkészítve számunkra, melyek boldogsága minden értelmünket meghaladja. De a világban járva egyre gyakrabban szembesülök azzal, hogy a hívő emberek ereje gyengül, hogy mindenki sodródik az árral; mert hiába tudunk Jézus létezéséről, még mindig nem bízunk benne eléggé.

Ne feledjük a próféta szavait, aki arra buzdít, hogy az ítélet idején is Istenben reménykedjünk (vö. Ézs 26,8)! S tekintet jutamunk mérhetetlen gazdagságára, szüntelenül imádkozunk (Thessz 5,17), önként s dalolva, mert örömlünket senki nem veheti el tőlünk (Jn 16,22)! Az idegen Istenről szóló médiaszövegekre pedig csak annyit mondhatok, hogy a „megtérés és a higgadság segítene rajtatok, a béke és a bizalom erőt adna nektek! De ti nem akarjátok...” (Ézs 30,15)

Ne kételkedjünk többé Jézus szavaiban. Mert megmondta: „Titeket azonban barátaimnak mondalak...” (Jn 15,15) S ha a zenegép mást üvöltene, akkor rendezük a számlát, és még a port is verjük le a lábunkról, amikor távoznak.

■ ANDRISKA JÁNOS

LELKI ÉRTÉKEK

Szeretet és elfogadás

Ötvenéves házások beszélgetnek. A feleség azt kérdezi a férjtől: „Szeretsz-e még?” A férj válasza: „Nem úgy, mint huszonöt éves koromban, amikor égett a vágy egész bensőmben, és csillogott a szemed. Nem úgy, mint negyvenévesen, amikor tette kész voltam, alkotni akarás serkentett, gyermekeinknek mindent meg akartam adni, amit én nem kaphattam meg... Nem úgy, mint hatvanévesen, amikor unokáimban gyönyörködhettem, és hálával gondoltam rád, hogy te engem választottál. Most, hetvenévesen te maradtál igazán számomra, felnőtt gyermekeink élnek a maguk életét, az unokák lassan felnőtté válnak, s a hátralevő életúton együtt kell megtalálnunk az élet ösvényét...”

A szeretet a másik gyengéd elfogadása – értékeivel és hibáival, jó és rossz tulajdonságaival együtt. S ebben benne foglaltatik az elismerés is.

Valaki elmondta, hogy tizenkét évesen árva maradt, meghaltak a szülei. A nagynénjéék nevelték fel. Hatvanévesen is hálával gondol arra, hogy édesanyja helyett anyja lett a nagynéni, s édesapja helyett apja a nagybátyja. Elismerni a másik teljesítményét, felénk áradó szeretetét nélkülözhetetlen gesztus a mindennapokban.

Tudományos felmérések igazolják, hogy a szeretet légkörében élő, szeretni tudó és szeretett emberek ritkábban betegednek meg, tehát egészségesebbek, hosszabb ideig fiatalosak, és gyakran tovább is élnek. Mintha a tudomány is a szeretet hirdetőjévé válna bizonyos helyzetekben?

Friedrich Nietzsche-ről maradt fenn, hogy élete egy szakaszában több évre félrevonult a világ zajától. Ez idő alatt komoly betegségek gyötörték. Őszintén bevallotta: a megnyugtató és gyógyító szeretet hiányzott neki. Amint visszatért az emberek közé, helyreállt a lelki egyensúlya.

Egy középkorú férfi, aki rövid időn belül két nehéz műtéten esett át, elmondta: a megnyugtató és gyógyulást segítő kép – imádkozó felesége és két felnőtt lánya ott áll a betegágya mellett – most is szeme előtt lebeg.

A szeretet a legnagyobb érték, amit adhatunk a másikatnak. Ilyenkor kilépünk önmagunkból, és teljes mértékben a másik érdeke szabja meg tetteinket, gondolatainkat. Közben mi magunk pedig egészen más emberré, új emberré formálódunk.

Talán ilyenkor fedezzük fel Isten közeledését, azt a különös titkot, hogy az igazi szeretet maga Isten, és fordítva: Isten az igazi szeretet. Benne élünk, mozgunk és vagyunk.

Ez a szeretet ad mellénk embereket, akik elfogadnak és elismernek bennünket. Ez a szeretet a másik iránti szeretet viszonzására készlet, de sohasem méricskél, nem hasonlít, és nem kérdezi, megéri-e.

Ez az isteni szeretet adta fiát, Jézust is, a szeretet örök etalonját, látva, hogy a szeretet életet adja barátaik és az egész világért. Ezért lesz az igazi szeretet határtalan, szívünk pedig csilláphatatlannul vágyódik utána.

■ D. SZEBIK IMRE

FOTÓ: CSÉLOVSKY FERENC

Kedves Gyerekek!

► **Mostani sorozatunkban Albert és Pongrác lovag ismét a Tudás erdejében található várhoz megy, ahol a várat megszálló hétfejű sárkányt kell legyőzniük. Úgy próbálják meg teljesíteni ezt a feladatot, hogy egy-egy, valamiképpen a Bibliához kapcsolódó feladványt adnak a sárkánynak. A helyes megfejtéseket küldjétek el a szerkesztőségünk címére (Evangelikus Élet szerkesztősége, 1085 Budapest, Üllői út 24.). A borítékra írjátok rá: Gyermekvár. A végén jutalmul a sorozathoz kapcsolódó játékot kaphattok.**

GYERMEKVÁR

Rovatgazda: Boda Zsuzsa

3.

A lovagok a sátruk előtt ültek, és erősen gondolkodtak.

– Pongrác barátom! Nagy segítségünkre van ez a lista, amelyet Szakáll király kémeitől kaptunk, hiszen az első két fejnek valóban az énekeszó és az evés volt a gyenge pontja. De mit találunk ki a harmadik legyőzéséhez? Ugyanis itt az áll: „A sárkány harmadik fejének rossz a látása.”

– Valami olyan rejtvényt kellene feladnunk neki, amelyben például sok minden látszik egy képen. Így erőltetnie kell majd magát, hogy jól szemügyre vehesse. De melyik bibliai történetet válasszuk ehhez? Talán egy csatajelenetet?

– Megvan! Mi lenne, ha megrajzolnánk Nőé bárkáját a sok állattal?

– Jó ötlet, nemes barátom! De akkor rajzoljunk belőle mindjárt kettőt, és legyen a két kép között hat eltérés. Így még nehezebb a feladat.

– Sőt! Az egyik képre rajzoljunk egy

állattal többet, így a sárkányfejnek még azt is meg kell majd találnia!

– Lássunk azonnal munkához! Ha estig nem sikerül megoldania, akkor őt is legyőztük.

Albert és Pongrác lovag jól sejtette: a

feladat meghaladta a sárkányfej képességeit – alul is maradt a viadalban.

Ti megtaláljátok a hat különbséget? És azt, hogy melyik állat szerepel csak az egyik képen?

RAJZ: JENES KATALIN

HETI ÚTRAVALÓ

Azt a parancsolatot is kaptuk tőle, hogy azereti Istent, szeresse a testvérét is. (1Jn 4,21)

Szentháromság ünnepe után a 18. héten az Útmutató reggeli és heti igéi felszólítanak: járjunk elhívásunkhoz méltóan – szeretetben! Ezt csak azért tehetjük, mert a szeretet apostola szerint Isten előbb szeretett minket. „Nem az a szeretet, ahogy mi szeretjük Istent, hanem az, hogy ő szeretett minket, és elküldte az ő Fiát engesztelésül a mi bűneinkért.” (1Jn 4,10; LK) Erről az alapvető életszabályról Luther így ír: „Abban van az ördög öröme, mulatsága és fő törekvése, hogy a keresztyének között a szeretetet megzavarva csupa gyűlöletet és irigységet támaszson. Mert jól tudja, hogy a keresztyénséget a szeretet építi s tartja meg. Ezért buzdít Krisztus olyan nagyon, hogy a szeretethez mindennél szilárdabban ragaszkodjunk.” Egy értelmes írástudó azt kérdezte az Úrtól, hogy a 248 előírás és 365 tilalom közül melyik a legfőbb parancsolat. Jézus Mózes törvényeiből idéz (lásd 5Móz 6,5 és 3Móz 19,18b): „...szeresd az Urat, a te Istenedet teljes szívedből, teljes lelkedből, teljes elmédből és teljes erődből. A második ez: Szeresd felebarátodat, mint magadat.” (Mk 12,30–31) Pál szerint „az Isten országa (...) igazság, békesség és a Szentlélekben való öröm” (Róm 14,17). A testvéri szeretetről nem ír, „hiszen titeket is az Isten tanított az egymás iránti szeretetre” (1Thessz 4,9). A keresztyény igehirdetés célja Isten üdvözítő tervének megismertetése; az igehallgatók a Jézusba vetett hit által részesülhetnek az üdvösségből. A két kőtábla igéivel törvényt szerűen kell élni, mert meggyőzőnek a bűnről, és e tíz „parancs célja pedig a tiszta szívből, jó lelkiismeretből és képmutatás nélküli hitből fakadó szeretet” (1Tim 1,5). A szeretet minden-nél drágább kincs: „Úgy lobog, mint a lobogó tűz, mint az Úrnak lángja. Sok víz sem tudja eloltani a szeretetet...” (Énekek 8,6c–7a) Az első gyülekezetben hét diakónust állítottak a testvéri szeretet szolgálatába az asztalok körül, így elválasztva azt az imádkozás és az ige szolgálatától. „Az Isten igéje pedig terjedt, és nagyon megnövekedett a tanítványok száma Jeruzsálemben, sőt igen sok pap is engedelmeskedett a hitnek.” (ApCsel 6,7) Az Úr Jézus az Isten s az emberek iránti szeretete tartotta a keresztfán, ahol az őt megfeszítettőket így könyörgött: „Atyám, bocsáss meg nekik, mert nem tudják, mit cselekszenek.” (Lk 23,34) Pedig az Összevetsé evangélistájától bárki megtudhatná, hogy az Urísten félreismert s szenvedő szolgája „önként ment a halálba, hagyta, hogy a bűnösök közé sorolják, pedig sokak vétékét vállalta magára, és közbenjárta a bűnösökért” (Ézs 53,12). Az Úr – helyi beszédében – a törvény igéit magyarázta, melyek betöltője maga Jézus, és amelynek betöltése a szeretet, ez pedig Isten országának alkotmánya. „Mert mondom nektek, ha a ti igazságotok messze felül nem múlja az írástudókat és farizeusokat, akkor semmiképpen sem mentek be a mennyek országába.” (Mt 5,20) Uram, aki a szeretet vagy, kérlek, „hogy tövises pályámon / Ragyogjon szeretet, / Mert aki boldogít más, / Boldog csak az lehet” (ÉÉ 455,1)

■ GARAI ANDRÁS

Ittzés Gábor halálára

Egy fénykép van előttem. 1991-ben készült. Ittzés Gáborék győri lakásán üleszik a két évvel korábban, még a rendszerváltozás előtt indult „független evangélikus teológiai és kritikai lapnak”, a *Keresztény Igazságnak* a szerkesztősege: Botta István, Dóka Zoltán, idősebb Kendeh György, idősebb Magassy Sándor, Ittzés Gábor, Ittzés János és e sorok írója. Tanakodtunk, töprengtünk, hogy a sajtó eszközével miképpen tudjuk a reformátorok és Ordass Lajos tanúságtétel-

ének felmutatásával a Magyarországi Evangélikus Egyház köré bástyázott idegen falakat „lebontani”, a Krisztus népének életét fojtogató hínárokat eltávolítani. Bosszankodtunk, hogy egyházunk vezetősége tehetetlen, a társadalmi változások megelőznek bennünket, pedig nekünk kellene példamutató módon élen járnunk, amint ez 1956-ban is történt. Ittzés Gábor a kettős birodalom tanítása alapján fejtegeti, hogy mily nagy teher egyházunkban a múlt öröksége és a rendszerváltás éveire bélyegét rányomó – ahogyan ő nevezte – „felemásság”.

A fentiek közül az elmúlt nyolc év alatt öten távoztak el az élők sorából: 1999-ben Botta István, 2000-ben Dóka Zoltán, 2001-ben idősebb Kendeh György, 2003-ban idősebb Magassy Sándor és ez év szeptember 11-én váratlanul Ittzés Gábor.

Ittzés Gábor 1932. május 8-án született Ittzés Mihály győri hitoktató lelkész első gyermekeként. 1955. június 26-án avatták lelkésszé Celldömölkön. Szolgálatát segédlelkésként Sárobgárdon és Tordason kezdte, majd 1956 októberétől tizenkét éven át Celldömölkön volt segédlelkész Józsa Márton mellett. A háromezres gyülekezet fele őt fiáiban él. Főnökével együtt vasárnaponként tizennégy szolgálatot láttak el.

1968 augusztusától 1982 tavaszáig Komáromban szolgált parókus lelkész-

ként. 1982-ben került Győrbe, Nádorváros körzet templomába szintén parókus lelkésznek. A gyülekezeti és ifjúsági bibliaórák mellett hitoktatói szolgálatot végzett a helyi bencés gimnáziumban. Az 1990/91-es tanévtől a győri tanítóképző főiskolán megszervezte az evangélikus hitoktatóképző szakot a budapesti teológia kihelyezett tagozataként. Magassy Sándorral együtt dolgozta ki a tanulmányi és vizsgarendet, s 2003/2004-es tanévig az oktatásban is részt vállalt.

1984/85-től részt vett a Testvéri Szó mozgalom szervezésében Dóka Zoltánnal, alapító tagja volt az 1988-ban megalakult Ordass Lajos Baráti Körnek. Az 1989-es indulástól kezdve részt vett a *Keresztény Igazság* szerkesztőbizottságában; 1997-től haláláig a lap felelős szerkesztője volt.

2000. július 1-jén vonult nyugdíjba, azóta alkalmanként helyettesítő szolgálatot vállalt. Ezekben az években a cserkészlet fenntartótestületének az elnöke is volt.

1957. augusztus 1-jén kötött házasságot Koczor Ilonával Celldömölkön. Frigyüket Isten három gyermekkel áldotta meg.

Életében meghatározó volt az egyházi zene és a teológia szeretete. Különösen is hatott rá Luther teológiája és az erlangeni teológus, Werner Elert (1885–1954) munkássága, akinek számos írását fordította magyarra és tette közzé a *Keresztény Igazságban*.

Ittzés Gábor egy sajnos kiveszőben lévő teológus-lelkész habitust képviselt egyházunkban; világosan látta, hogy az egyháznak egyházpolitikai kérdésekben is mindig a teológiai, nem pedig a politikai mérték szerint kellene megnyilatkoznia. Ittzés Gábor teológiáját a mai teológus ifjúságnak is érdemes lenne közelebbről megismernie.

Búcsúztatása Szent Mihály napján volt a zsúfolásig megtelt nádorvárosi templomban. A mintegy ötven Lutherkabátos lelkipásztor közül Dedinszky Gyula nyugalmazott lelkész hirdetett ígét Lk 10,20b alapján: „...örüljetek, hogy a nevetek fel van írva a mennyben.” Ugyanezen nap délutánján a celldömölki temetőben kísértük utolsó földi útjára. A sírnál az elhunyt testvéröccse, Ittzés János püspök szolgált Róm 8,28 alapján: „...akik Istent szeretik, azoknak minden javukra szolgál...”

Határozott, de mégis szeretetteljes személyisége nagyon fog hiányozni.

■ IFJ. FABINY TIBOR

Kétszáz éve született az első felelős magyar miniszterelnök

Baththyány Lajos gróf 1807-ben született gazdag földbirtokos családban, amely még 1398-ban kapott nemesi rangot. Édesapját korán elveszítette, könnyelmű anyja pedig nem törődött vele, ezért egy bécsi intézetben nevelkedett, majd fiatalon katonai pályára lépett. Később, ott hagyva a hadsereget, jogi diplomát szerzett Zágrábban. Nyugat-európai utazásai során megismerkedett a korszerű liberális eszmékkel és a tőkés gazdálkodás gyakorlatával, amelyet sikeresen alkalmazott saját birtokain. Hazatérve átvette ikervári birtoka irányítását, és egyre inkább bekapcsolódott a politikai életbe is. 1834-ben Pozsonyban házasságot kötött Zichy Antónia grófnővel.

1830-ban a magyar felsőház tagja lett, és néhány évvel később élére állt azoknak az erőeknek, amelyek Magyarországnak a Habsburg-monarchiától való függetlenségéért szálltak síkra. 1845-től az ellenzék központi választmányának elnöke, az Iparegyesület és a Magyar Kereskedelmi Társaság, 1846-tól a Magyar Cukorgyár Egyesület elnöke volt. Támogatásával és anyagi segítségével került be Kossuth Lajos 1847-ben az országgyűlésbe.

Baththyány 1848 márciusában Bécsbe ment annak a parlamenti bizottságnak a tagjaként, amely a parlamenti reformra irányuló magyar követeléseket terjesztette elő az udvarnál.

Március 17-én V. Ferdinánd kinevezte

Batthyány Lajost Magyarország új, április 7-én hivatalba lépett független felelős kormányának miniszterelnökévé. Kiváló vezetői képességei voltak, és elfogadtatta a legfontosabb szociális reformtörvényeket – egyik legelső intézkedéseként körlevélben utasította a hatóságokat a jobbágyfelszabadítás haladéktalan kihirdetésére. Április 11-én tette le a kormányfői esküt.

Szeptember 11-én lemondott, mert Ausztria támogatta a Magyarországra betört, Jellasics vezette horvát csapatokat. István nádor kérésére még egyszer megpróbált kormányt alakítani, ám október 2-án végleg lemondott megbízásáról.

Visszavonult ikervári kastélyába, viszont közpolgárként, engedve a honvé-

delmi bizottmány parancsának, fegyvert fogott mint nemzetőr Vidoss József seregében Vas megyében. Ekkor azonban leestek a lováról, és súlyosan megsebesült a karján.

Felgyógyulása után újra országgyűlési követté választották; ő indítványozta, hogy indítsanak küldöttséget Windisch-Grätz tábornaghoz és – ha lehet – Olmützbe is a császárhoz, hogy tárgyaljanak a kiegyezésről. Ő maga is tagja volt december 31-én e küldöttségnek, azonban nem sikerült elérniük céljukat. Néhány napig fogva tartották, majd szabadon engedték.

Visszaautazott Pestre, ahol 1849. január 6-án újra elfogták és a budai laktanyába zárták. A magyar seregek közeledtével Pozsonyba, Laibachba, Olmützbe, majd a főváros visszafoglalása után ismét Pestre vitték, ahol felségsejtés miatt kötél általi halálra ítélték október 3-án.

A kivégzése előtti éjszakán Batthyány törrel öngyilkosságot kísérelt meg 1849. október 5-én; súlyosan megsejtült. Másnap reggel lázadás vádjával golyó által kivégezték.

Holttestét családja a pesti ferencesek templomának kriptájában rejtette el, majd 1870. június 9-én a nemzet gyásza mellett átvitték a Kerepesi úti temetőbe. Sírja fölé 1874-ben a székesfőváros díszes mauzóleumot emelt, amely Schickeldanz Albert műve.

Az októberi tragédia egykori helyszíne

Az Újépület (Neugebäude) észak–déli irányú s a Dunához közelebb eső szárnyát észak felől lezáró bástyaszerű háznégyszög boltíves bejárata talán ott volt, ahol most Nagy Imre miniszterelnök emlékműve áll Budapest V. kerületében, a

A házat II. József parancsára Isidorus Marcellus Canevale bécsi építész tervei szerint 1786-ban kezdték el építeni Hild János építészvezető irányításával. Növekvő falai között szerezte első szakmai tapasztalatait Hild József is. Eredetileg csá-

Vértanúk terén. Fölötte három sorban négyszögletes ablakok.

Kaszárnya. Egyszerű, díztelen, építészeti megoldásait tekintve cseppet sem hivatkozód. Annál inkább a méretei: főudvara stadionnyi, majdnem tízezer négyszögöl; az ehhez csatlakozó nyolc mellékudvarral és az épületekkel együtt kereken tizennyolcezer négyszögölt foglalt el a városból. A négyzet alakú épület sarkaihoz pavilonok csatlakoztak, amelyeket tömör kerítés kötött össze.

szári és királyi általános ápodának készült; II. József már ki is nevezte az intézet főigazgatóját Essigne, a moszkvai árva-ház egykori vezetőjének személyében. Őt kérte fel a pesti betegek és gyámoltalanok hatalmas menhelyének irányítására.

A történelem azonban közbeszólt, és az épületből kaszárnya lett, bár félkész állapotában prágai vállalkozók szövetségének is szívesen megvásárolták volna. 1789-ben a 3. számú pavilont már használták, 1793–96 között pedig a francia

A nemzetőrsereg

Talán kevesen tudják, hogy a Magyar Honvédség alapjait Batthyány Lajos teremtette meg a tíz nemzetőr-, illetve honvédszászlóalj létrehozását elrendelő intézkedésével 1848 májusában. Ezáltal Európa egyik legmodernebb, legjobban felszerelt, kétszázezer fős haderejét hozta létre. Ennek állít emléket a budapesti Hadtörténeti Intézet és Múzeum a *Történelmünk korszakalkotója – Batthyány Lajos, a hadsereg-szervező* című kiállítással. Nemcsak a korabeli rendeletek és hivatalos levelezések másolatai láthatók a vitrinekben, hanem olyan ritkaságok is, mint például első miniszterelnökünk pisztolya, melyet Pulszky Ferencnek, a külügyekért felelős államtitkárnak, a Nemzeti Múzeum későbbi főigazgatójának ajándékozott, vagy az

5. honvédszászlóalj nemzetiszínű lobo-gója. A kiállítás másik termében korabeli bélyegek, illetve levelezőlapok idézik fel a 1848/49-es szabadságharc híres alakjait – többek között Petőfi Sándort, Bem tábornokot –, az aradi tizenhárom vértanút és gróf Batthyány Lajost. De különlegesek a kor magyar tudományos életének és orvostudományának neves személyiségeit bemutató bélyegek is.

■ Összeállította: BODA ZSUZSA

(MH Hadtörténeti Intézet és Múzeum, Budapest I., Tóth Árpád sétány. Nyitva tartás: hétfő kivételével mindennap 10-től 18 óráig. A belépés díjtalan. A kiállítás október 14-ig tekinthető meg.)

ISTENTISZTELETI REND / 2007. október 7. – Budapest

Szentháromság ünnepe után 18. vasárnap. Liturgikus szín: zöld.

Lekció: 2Móz 20,1–17(18–19); 1Kor 1,4–9. Alapige: Mt 22,34–46. Énekek: 362., 444.

I., Bécsi kapu tér de. 9. (úrv.) Bence Imre; de. 10. (német, úrv.) Andreas Wellmer; de. 11. (úrv.) Blatniczky János Dániel; du. 6. Bence Imre; **II., Hűvösvölgyi út 193., Fehé** de. 10. (úrv.) Veperdi Zoltán; **II., Modori u. 6.** de. 3/4 11. Sztojanovics András; **Pesthidegkút, II., Ördögárok u. 9.** de. fél 10. (úrv., családi) Fodor Viktor; **Csillaghegy–Békmegyer, III., Mező u. 12.** de. 10. (úrv.) Gálos Ildikó; **Óbuda, III., Dévai Bíró M. tér** de. 10. (úrv.) Fülöp Attila; **Újpest, IV., Lebstock M. u. 36–38.** de. 10. (úrv.) Solymár Péter Tamás; **Káposztásmegyer, IV. Tóth Aladár út 2–4.** de. 9. (úrv.) Solymár Péter Tamás; **V., Deák tér 4.** de. 9. (úrv., családi) Gerőfi Gyuláné; de. 11. (úrv.) Cselovszky Ferenc; du. 6. Smidélusz Gábor; **VII., Városligeti fasor 17.** de. fél 10. (családi) Szántó Enikő; de. 11. (úrv.) Aradi György; **VIII., Üllői út 24.** de. fél 11. Kertész Géza; **VIII., Rákóczi út 57/a** de. 10. (szlovák) Gulácsiné Fabulya Hilda; **VIII., Karácsony S. u. 31–33.** de. 9. Kertész Géza; **VIII., Vajda P. u. 33.** de. 9. (úrv.) Benkőczy Péter; **IX., Gát utcai római katolikus templom** de. 11. (úrv., énekes liturgia) Koczor Tamás; du. 7. (vespera) Koczor Tamás; **Kőbánya, X., Kápolna u. 14.** de. fél 11. (úrv.) Benkőczy Péter; **Kelenföld, XI., Bocskai út 10.** de. 8. (úrv.) Blázy Árpádné; de. fél 10. (úrv., családi) dr. Joób Máté; de. 11. (úrv.) Blázy Árpádné; du. 6. (vespera) Blázy Árpád; **XI., Németvölgyi út 138.** de. 9. Blázy Árpád; **Budagyöngye, XII., Szilágyi E. fasor 24.** de. 9. (úrv.) Bencéné Szabó Márta; **Budahegyvidék, XII., Kék Golyó u. 17.** de. 10. (úrv., családi) Keczkó Pál; de. fél 12. (úrv.) Keczkó Pál; **XIII., Kassák Lajos u. 22.** de. 10. (úrv.) Kendeh György; **XIII., Frangepán u. 41.** de. fél 9. Kendeh György; **Zugló, XIV., Lőcséi út 32.** de. 11. (úrv., háladó) id. Detre János; **XIV. Gyarmat u. 14.** de. fél 10. Győri Veronika; **Pestújhely, XV., Templom tér** de. 10. (úrv.) Tamásy Tamásné; **Rákospalota, XV., Régi Fóti út 75. (nagytemplom)** de. 10. (úrv.) Bátorvsky Gábor; **Rákosszentmihály, XVI., Hősök tere 10–11.** de. 10. (úrv., családi) Börönte Márta; **Cinkota, XVI., Batthyány I. u.** de. fél 11. (úrv.) Blatniczky János; **Mátyásföld, XVI., Prodám u. 24.** de. 9. (úrv.) Blatniczky János; **Rákoshegy, XVII., Tessedik tér** de. 9. (úrv.) Kósa László; **Rákoskeresztúr, XVII., Pesti út 111.** de. fél 11. (úrv.) Kósa László; **Rákoscaba, XVII., Péceli út 146.** de. 9. (úrv.) Eszlényi Ákos; **Rákosliget, XVII., Gózon Gy. u.** de. 11. (úrv.) Eszlényi Ákos; **Pestszentlőrinc, XVIII., Kossuth tér 3.** de. 10. (úrv.) Hulej Enikő; **Pestszentimre, XVIII., Rákóczi út 83. (református templom)** de. 8. (úrv.) Hulej Enikő; **Kispest, XIX., Templom tér 1.** de. 10. (úrv.) Széll Bucsú; **XIX., Hungária út 37.** de. 8. (úrv.) Széll Bucsú; **Pesterzsébet, XX., Ady E. u. 89.** de. 10. (úrv.) Győri János Sámuel; **Csepel, XXI., Deák tér** de. fél 11. (úrv.) Zólyomi Mátyás; **Budafoke, XXII., Játék u. 16.** de. 10. (úrv.) Solymár Gábor; **Budaörs, Szabadság út 75.** de. 10. (úrv.) Endreffy Géza; **Názáret-templom, Mátrászentimre-Bagolyirtás** de. 11. (úrv.) Magassy Sándorné.

■ Összeállította: BODA ZSUZSA

Fontos-e alapidokumentumaink publikálása az interneten?

► A kérdés nem új. Néhány éve valamiért kerestem az *Ágostai hitvallás* magyar szövegét az interneten, és döbbenten állapítottam meg, hogy ott bizony elérhetetlen! Kerestem mindenféle keresőszoftverrel magyarul, majd próbaképpen idegen nyelveken is. Magyarul ugyan nem találtam, más nyelveken azonban igen. A gondolat, hogy tegyek valamit a magyar változat elérhető-ségéért, akkor fogalmazódott meg bennem határozottan, amikor törökül is megtaláltam az *Ágostai hitvallást*...

Az interneten számos helyen elérhető magyarul a Biblia – több különböző fordításban is –, de a csúfos keresési eredmény hatására engem akkorra már az foglalkoztatott, hogy miként kerülhetnének fel alapvető hitvallási irataink is. Eltartott egy ideig, mire szkennelés, a beszkenelt szöveg tisztázása és HTML-formátumba szerkesztése után a *Csipetnyi Só* (www.csipetnyiso.hu) honlapon megjelent először az *Ágostai hitvallás*, majd az *Értekezés a keresztyén ember szabadságáról*, a *Kis káté* és a *Nagy káté*. Ha valaki ezeket a címeket begépeli a Google keresőmezőjébe, a megjelenő találati oldalon az első link a *Csipetnyi Só* anyagára mutat ma is. Számos egyházi, gyülekezeti honlap – okosan – nem vesződik az újrapiublikálással, egyszerűen csak megjeleneteti a linket.

Jó volna, ha az említetteken kívül elérhető lenne a világhálón a többi lutheri hitvallási irat is; egyszer talán felkerül a *Schmalkaldeni cikkek*, valamint további fontos alapidokumentumokat is olvashatunk majd. Máig hiányzik egyházunk törvényeinek elérhetősége is az interneten, legálabbis olyan formában, amelyből az ér-

deklődő megismerheti az aktuális változatot, de a korábbi, már módosított szövegeket is.

Ezután nézzük, mit értek el ezen a területen a társ egyházak!

A Magyar Katolikus Püspöki Konfereencia honlapján (www.katolikus.hu) a „Könyvtár” menüben jelentős számú dokumentumot találunk – nem túl szép felületen csoportosítva. Legfelül található a katolikus egyház katekizmusára mutató link; ezt a magyarul 1995-ben megjelent szöveget gyakorlatilag külön honlapon olvashatjuk. Megjelennek a publikált anyagok között a zsinati dokumentumok, a pápai megnyilatkozások, szentszéki dokumentumok, de találunk történeti anyagokat és teológiai írásokat is. Irigylésre méltó helyzet. Ahhoz, hogy mi idáig eljussunk, nagyon komoly erőfeszítéseket kell tennünk.

A református egyház honlapján (www.reformatus.hu) az „Egyházunk” link-re kattintva érhetők el az alapidokumentumok. Gyakorlatilag a Kálvin Kiadó gondozásában 1999-ben megjelent, *Egyházunk: a Magyarországi Református Egyház* című kötet anyaga került fel a portálra.

EGYHÁZ ÉS VILÁGHÁLÓ

Rovatgazda: Erdélyi Károly

Itt a *Heidelbergi káté* és a *Második helvét hitvallás*, illetve az egyházról szóló rövid ismertetés olvasható. Része a publikált anyagnak az egyház történetét bemutató jelentősebb írás, de olvashat a látogató a református kollégiumokról, az egyház és az állam viszonyáról, valamint az új templomokról is.

Más felekezetek is megjelentetik hitvallási irataikat. A Hetednap Adventista Egyház honlapján (www.adventista.hu) olvasható az egyház 28 hitelve; az unitárius honlapon az „Apologetika” rovatban találhatjuk a hitvallásukat ismertető írásokat (www.mue.unitarius-halo.net).

Közhelyszámba megy mára, hogy az internet segítségével olyan embereket is elérhetünk, akiket egyébként nem. Elkészült, és a letöltési adatok tanúsága szerint sokak által látogatott az Online Hittan elnevezésű honlap (www.onlinehittan.hu); hamarosan megjelenik egy újabb, az egyházunkkal kapcsolatos szikár tényeket, adatokat ismertető másik oldal is, az [evangelikusok.hu](http://www.evangelikusok.hu). Ezek mellett meg kellene keresni a módját annak, hogy hitvallási iratainkat, tudásanyagainkat is publikáljuk.

■ – ERDELYIK –

A Dél-Pest Megyei Egyházmegye ifjúsági felelősének, Győri Péter Benjámin lelkésznek a szervezésében szeptember 29-én a nyáregyházi általános iskolában csendesnapra gyűltek össze a megye ifjúsági köreinek tagjai. A mintegy nyolcvanfős közösség nagy várakozással fogadta Krámer György esperes gondolatait a „Mit tenne Jézus?” kérdéssel bevezetett témáról. Az előadást követő csoportbeszélgetések során különböző témakörökben adódott lehetőség az előzőleg felvetett kérdések megvitatására. Mindezek mellett a napot zenekarral kísért közös éneklés és a „Jobbat vagy nagyobbat” elnevezésű játék izgalma tette emlékezetessé.

■ KUSTRA CSABA felvétele

A BÉRES EGÉSZSÉG HUNGARIKUM PROGRAM E HAVI TÉMÁJA:
A CSONTRITKULÁS

Néma járvány: a csontritkulás

A Béres Egészség Hungarikum Index felmérése során megkérdezettek 23%-a semmilyen választ nem tudott adni arra, mi a csontritkulás kiváltó oka. Ha ez azt jelenti, hogy 77% viszont „képbén van”, akkor az arány egyáltalán nem rossz, sőt nemzetközi viszonylatban kiemelkedő. Köszönhet mindez az oszteológiával, a csonttal foglalkozó szakemberek utóbbi tizenöt éves munkájának.

A Béres Egészség Hungarikum Index kutatásában részt vevő nagyobb része a csontritkulás lényegét kalciumhiányban, illetve csontsűrűség-csökkenésben azonosította, okaként 43%-uk a kalciumhiányt jelölte meg.

Jó (lenne) tudni:

A csontsűrűség-csökkenés oka egyrészt a genetikai adottságokban, másrészt az életmódbeli tényezőkben keresendő. A válaszadók 7,4%-a spontán említette a mozgáshiányt mint kiváltó okot – ez abszolút igaz, de ehhez járulnak még a káros szenvedélyek (például alkoholfogyasztás, dohányzás) és fóként a táplálkozás nem megfelelő minősége, a szükséges mennyiségű kalcium és D-vitamin bevitelének a hiánya.

A megkérdezettek 42%-a tippelni

sem tudott rá, hogy mennyi az optimálisnak tartott napi kalciumbevitel; legtöbben (21%) a napi 300-600 milligrammra tippeltek. Valójában napi 1000-1500 milligramm lenne a szükséges, de a magyarok naponta átlagosan csupán 400-500 milligrammnyit fogyasztanak!

Mivel a D-vitamin hiányát egy válaszadó sem említette, ebből arra következtethetünk, hogy nem tudják, miként szívódik fel a kalcium a bélből. D-vitamin segítségével! A D-vitamin-hiány minden fejlett országban probléma, hiszen alig tartózkodunk a szabad levegőn, nem éri a bőrünket a nap, így természetes úton nem jutunk hozzá ehhez a létfontosságú elemhez. Hazánkban a 65 év felettiek 50-70%-a, az idősök otthonában élők 100%-a D-vitamin-hiányban szenved!

Hogyan rizhetjük meg csontjaink egészségét?

A kalciumpótlás érdekében fogyasztunk minél több tejterméket! A megkérdezetteknek 29%-a szerint 4-6 deciliter tej szükséges naponta az ajánlott kalciummennyiség beviteléhez, további 23% szerint 7-10 deciliter. Valójában

fél-egy liter az ideális mennyiség – reggel egy pohár, este egy pohár, ezzel még egészséges adag zsiradékot, fehérjét „adunk” a szervezetünknek. Magyarországon viszont folyamatosan csökken a tejfogyasztás, mivel – szintén genetikai okok miatt – a lakosság 25-30%-a tejcukorérzékeny! Ők tejet egyáltalán nem, kefir, sajtot ellenben nyugodtan ehetnének, de sajnos hazánkban egyrészt drága a sajt, másrészt fogyasztásának egyáltalán nincs kultúrája. Pedig a kemény sajt 10 dekagrammjában 800-900 milligramm kalcium van, tehát szinte csak ezzel fedezni tudnánk a szükséges napi mennyiséget...

Nem utolsósorban pedig csontjaink érdekében hagyjuk el káros szokásainkat, illetve mozogjunk! Nem kell mindenkinek hosszútávutónak állnia, ki-ki pingpongozzon, ússzon, ha arra van lehetősége, de idősök esetében a napi fél óra séta is karbantartja a csontokat.

A Béres Egészség Hungarikum Program csontritkulás témájának szakértője prof. dr. Lakatos Péter egyetemi tanár (Semmelweis Egyetem I. sz. Belgyógyászati Klinika)

Felhívás orgona- és kórusművek írására

A Királyhágómelléki Református Egyházkerület és az Északi Evangélikus Egyházkerület pályázatot hirdet orgonaművek, illetve kórusművek írására.

A pályázat célja, hogy olyan művek születessenek, amelyek nemcsak hangversenyeken, hanem istentiszteleten is elhangozhatnak. A zeneművek tematikájának a református és evangélikus felekezet közös dallamkincsére, ezen belül elsősorban a régi magyar dallamokra kell épülnie. A magyarországi, illetve a partiumi és erdélyi református és evangélikus énekeskönyvek közel negyven közös régi magyar dallamot tartalmaznak. A művek stílusának, időtartamának és nehézségi fokának, valamint előadásmódjának az istentisztelet szellemébe és keretébe kell illeszkednie oly módon, hogy egy képzett – de nem professzionális – orgonista vagy karvezető előadhassa, illetve betaníthassa őket.

A zsűri tagjai: Berkesi Sándor, Gárdonyi Zsolt, Kamp Salamon, Karasszon Dezső, Kovács László Attila és Zászkaliczky Tamás. A bírálóbizottság által arra érdemesített orgona- és kórusművek bemutatójára a 2008-ban rendezendő III. nagyváradi nemzetközi orgonafesztivál egyik hangversenyén kerül sor. Ezenkívül a kiválasztott műveket a pályázat meghirdetői megjelentetik.

A pályázattal kapcsolatos egyéb tudnivalók megtalálhatók az interneten: <http://www.lutheran.hu/z/honlapok/eszak/> és www.kiralyhagomellek.ro.

TÓKÉS LÁSZLÓ püspök, DR. FABINY TAMÁS püspök

SZERETETVENDÉGSÉGRE...

Habos diós szelet

A tésztaához: 50 dkg liszt, 25 dkg margarin, 1 csomag sütőpor, 4 tojássárgája, 20 dkg kristálycukor, egy kevés tej, csipetnyi só.

A habhoz: 8 tojásfehérje, 20 dkg porcukor, 3 csomag vaníliás cukor, 25 dkg dió (15 dkg darált és 10 dkg darabos).

A krémhez: 1 csomag főzni való vaníliás pudingpor, 1 tojás, 25 dkg kristálycukor, 25 dkg margarin.

A tészta elkészítéséhez egy tálban összedolgozzuk a lisztet a margarinnal. A tojássárgákat kikeverjük a cukorral, majd az előzőekhez gyúrjuk, hozzáadva a sütőport, kevés tejet és a söt. Letakarva másfél órán át hűtőben pihentetjük.

A hab elkészítéséhez kemény habbá verjük a tojásfehérjéket, hozzáadjuk a porcukrot, a vaníliás cukrot és a darált diót, majd együtt keverjük őket egy kicsit.

A krém elkészítéséhez a leírás szerint elkészítjük a vaníliás pudingot és hűlni hagyjuk. A margarint kikeverjük a cukor-

FOTO: BODA ZSUZSA

ral, hozzáadjuk a hideg pudingot, legvégül a tojást.

A süteményt kétszerre sütjük meg. A tészta felét – méretre nyújtva – beleteszük a sütőpapírral kibélelt tepsibe. Egyenletesen rákenjük a hab felét, a tetejét megszórjuk a diódarabkákkal. Így sütjük készre 160 Celsius-fok hőmérsékletű sütőben körülbelül 15 perc alatt. A megmaradt másik adagot ugyanígy készítjük el. Ha kihűlték a tésztaalapok, a krémmel megkenve összeragasztjuk őket.

HIRDETÉS

A piliscsabai Béthel Missziói Otthon (2081 Piliscsaba, Széchenyi u. 8–12.) 2008-ra is szeretettel várja az evangélikus és más felekezeti csoportokat. A Béthel békés, csendes környezetet és teljes ellátást biztosít konferenciák, csendesnapok és -hetek, képzések és találkozók szervezéséhez szolid áron.

A 2008-ra tervezett programokkal előzetesen 2007. november 15-ig lehet jelentkezni levélben vagy e-mailben (bethel@lutheran.hu).

2007-re tervezett programokra is van még lehetőség. A szabad időpontokról Varga Gábor, az intézmény otthonvezetője ad felvilágosítást (tel.: 26/375-218).

Mindenkit szeretettel vár a Béthel igazgatótanácsa!

HIRDETÉS

Köszönet az 1%-ért!

A Magyar Ökumenikus Segélyszervezet köszönetet mond mindazoknak, akik 2006-ban személyi jövedelemadójuk egy százalékával támogatták a szervezet munkáját. A felajánlásokból befolyt összeg összesen 10 749 866 forint volt, amelyet a segélyszervezet a Szolnoki Addiktológiai Központ, a szolnoki és orosházi Családok Átmeneti Otthona, a Soroksári Addiktológiai Centrum és a Soroksári Szenvedélybetegek Nappali Intézménye, valamint a Soroksári Családsegítő és Gyermekjóléti Szolgálat működésének a finanszírozására fordított.

Megrendelőlap

Ezennel megrendelem az Evangélikus Életet

☐ egy hónapra: 780 forintért

☐ fél évre: 4680 forintért

☐ három hónapra: 2340 forintért

☐ egy évre: 9360 forintért

Név:

Cím:

A fenti előfizetési díjak belföldre érvényesek!

Kérjük, a szelvényt NYOMTATOTT NAGYBETŰKKEL töltsd ki, és küldje vissza az alábbi címre:

Evangélikus Élet szerkesztősége, 1085 Budapest, Üllői út 24.

(A borítékra szíveskedjék ráírni: „Előfizetés”.)

A szelvényt az 1/486-1195-ös faxszámra is elküldheti.

Kérjük, hogy esetleges kérdéseivel, az előfizetéssel kapcsolatos problémáival keresse Vítális Juditot az 1/317-1108-as vagy a 20/824-5519-es telefonszámon.

Előfizetéssel kapcsolatos e-mailjét a judit.vitalis@lutheran.hu címre küldheti el.

HÍREK, KÖZLEMÉNYEK, ESEMÉNYEK

In memoriam Dietrich Buxtehude címmel orgonakoncert-sorozatot rendezünk a békásmegyeri evangélikus templomban, megemlékezve a háromszáz esztendővel ezelőtt elhunyt kiváló német orgonistáról és zeneszerzőről. Az első hangverseny október 7-én, vasárnap 18 órakor lesz, melyen *Kapitány Dénes* Bach-, Buxtehude-, Marcello- és Händel-műveket orgonál. A belépés díjtalan. (Békásmegyeri Evangélikus Egyházközség, 1038 Budapest, Mező utca 12.; telefon/fax: 1/368-6118.)

A *Farkasréti ökumenikus esték* alkalmán az evangélikus–református templomban (Budapest XI., Németvölgyi út 138.) október 8-án, hétfőn 18.30-kor *Szeverényi János* evangélikus missziós lelkész *A keresz-tény közösség (koinonia, communio) a Szent-írás alapján* címmel tart előadást és vezet beszélgetést. Mindenkit szeretettel vár-nak a szervezők!

A rákosszentmihály–sashalmi evangéli-kus gyülekezetben (1161 Budapest, Hő-sők tere 10–11.) október 9-én 19 órakor Taizé-ima, énekegyüttlét lesz. Előtte 18.30-kor agapé (esti uzsonna). Informá-ció: www.gyertyafeny.lutheran.hu. Szeretet-tel hívjuk és várjuk a kedves testvéreket.

A Bethánia CE Szövetség október 13-án, szombaton 10 órai kezdettel tartja őszi országos csendesnapját a Józsefvárosi Református Egyházközség templomá-ban (VIII. ker., Salétrom u. 5.). Szeretettel hívunk minden érdeklődőt.

SZÜLETÉS

Hálatalst szívvel adjuk hírül, hogy az Uristen gyönyörű kislánnyal ajándé-kozta meg családjunkat *Nóra Lili* sze-mélyében. Köszönünk a sok-sok, szeretettel teli imádságot.

Eszlényi Ákos és Gyuricza Andrea

EvÉlet-est Udvaros Bélával

Az *Evangélikus Élet* legközelebbi ren-dezvényén *Udvaros Béla*, a Magyar Örökség Díjjal kitüntetett Evangéli-um Színház rendezője lesz a meghí-vott vendég

**október 12-én, pénteken
18 órakor.**

Az EvÉlet-est helyszíne a Magyaror-szági Evangélikus Egyház Üllői úti székházának utcáról nyíló terme (Budapest VIII., Üllői út 24.). A rész-vétel ingyenes.

Minden érdeklődőt szeretettel hí-vunk és várunk.

HIRDETÉS

Szeretettel felhívjuk a lelkészek és az érdeklődő gyülekezeti tagok figyel-mét arra, hogy még lehet jelentkezni a gyülekezetimunkatárs-képzésre (november 23–25.) az Országos Egy-házi Iroda címén: 1085 Budapest, Ül-lői út 24. További információ telefonon kér-hető: 20/824-2001.

Szebik Imre nyugalmazott püspök, tanfolyamszervező

HIRDETÉS

HA A LEGJOBBAN AKAR JÁRNI,
HÍVJA A TÖKEERŐS
BERECZKY MÓZES TÁRSULÁST!

Késspénzért európai aukciós áron megvásároljuk régi lakberendezési műtárgyait, festményeit, hagyaté-kát, gyűjteményeit, örökségét. Ingyenes értékbecslés! Tel.: 30/486-5300; 20/336-2051.

HALÁLOZÁS

Fájdalommal megtört szívvel tudat-juk mindazokkal, akik ismerték és szerették, hogy *Pósfay Miklósné* (szü-letett *Csátics Zsófia*) szeptember 13-án, életének 78. évében elhunyt. Hamvasztás utáni búcsúztatása és az urna elhelyezése október 12-én lesz a Rákoskeresztúri új közteme-tőben.

A gyászoló család

HALÁLOZÁS

Sólyom Károlyné (született *Wallner Etelka*) tanárnő, a paksi gyülekezet egykori papnéja életének 89. évé-ben, szeptember 23-án hazatért Te-remtőjéhez. Drága halottunktól szeptember 27-én búcsúztunk a paksi evangélikus temetőben. Ez-úton is köszönetet mondunk a Sarepta Budai Evangélikus Szeret-etotthon Nyugdíjas Lelkészek Ottho-na dolgozóinak szüleink szerető ápolásáért.

A gyászoló család

APRÓHIRDETÉS

Csinosnak mondott, 173/70/42, vallásos, barna hajú, szemű nő vagyok. Vallásos, magas, kedves, komoly szándékú férfit keresek egy életre házasság céljából. Tel.: 20/540-5824.

A Talentum Alapítvány keresztyén szem-léletű nonprofit menedzsmentképzést indít Budapesten egyházi és civil munka-társaknak, önkéntesség iránt érdeklődők-nek. Jelentkezési határidő: október 26. In-formációk: info@talentumonkentes.hu; 20/770-4558.

Új nap – új kegyelem

Vasárnap

Pál írja: Az én Istenem pedig be fogja tölteni minden szükségeket az ő gazdagsága szerint dicső-séggel a Krisztus Jézusban. Fil 4,19 (Jer 31,16; Mk 12,28–34; Róm 14,17–19; Zsolt 4) Pál apos-tol Istene az én személyes Istenem is, akinél nem a mindennapi logika elvei érvénye-sülnek. Minél többet ad kincseiből nekünk, annál több marad belőlük. Igaz ez a sze-retetre is, de vonatkozik minden más földi jóra is. Felejtjük el a kínzó aggodalmasko-dást, bizzunk a felemelő ígéletben, hogy Isten minden szükségünket betölti, meg-hozza az ő mércéje szerint: gazdagon! Legyünk tehát mi is önzetlenek és bőkezűek egymáshoz, ne sajnáljuk javainkat, mert minél többet adunk, annál több marad!

Hétfő

Ha ti gonosz létekre tudtok jó ajándékokat adni gyermekeiteknek, mennyivel inkább ad jókat a ti mennyei Atyátok azoknak, akik kérik tőle? Mt 7,11 (Zsolt 103,13; 1Thessz 4,91–2; Mt 22,1–14) Bátorásra int ez az ige, hogy ne szégyelljünk kérni, ne érezzük „rangon alulinak” kívánságaink szavakba foglalását. Egyben biztatást is kiolvashatunk belő-le, hogy fohászkodásunk sosem hiábavaló, mert meghallgat minket az Isten, s meg is válaszolja imáinkat. Mi, sok hibával küszködő szülők mennyire igyekszünk, hogy gyermekeinknek mindent előteremtsünk... Képzljük el a tökéletes mennyei Atyánkat! Elhisszük-e, hogy ő is a legjobbat szeretné megadni nekünk? Merjünk hát kérni tőle!

Kedd

Odavitték Jézushoz minden beteget, és kérték, hogy legalább ruhája szegélyét megérinthessék. És akik csak megérintették, meggyógyultak. Mt 14,353–6 (Zsolt 6,10; 1Tim 1,1–8/91–1; Mt 22,15–22) Nincs olyan ember, aki teljesen egészséges lenne, időnként ne kínozná va-lamilyen testi vagy lelki nyavalya. Az evangéliumokban számtalan igé olvashatunk a nagy orvos, Jézus Krisztus gyógyításairól. Ő ma is gyógyít, ma is képes megszaba-dítani minket lelki megnyomorítottságunkból, ma is tud gyógyírt adni testi fájdalom-inkra, ma is képes bekötözni sebeinket. Menjünk hozzá egészen közel, érintsük meg ruhája szegélyét, hagyjuk magunkat átölelni, s gyógyulást nyerünk! S ha már jól va-gyunk, ne felejtjük el megköszönni, mondjunk hálát érte!

Szerda

A tiszteletadásban legyetek egymást megelőzők. Róm 12,10 (2Móz 10,3b; Én 8,4–7; Mt 22,23–33) Ismert, mindennapos jelenet: utazunk a zsúfolt buszon, a fiatal gondterhel-ten ül, és az ablakon bámul ki a semmibe; az idős néni kapaszkodik, hogy el ne essen; a kismama áll, karján gyermekével. Itt-ott rálépnek valakinek a lábára, röpködnek a szitkozódó szavak. Nincs bocsánatkérés. A mai ige arra int, hogy adjuk meg minden-kinek a megfelelő tiszteletet. Istent mennyei Atyánkként dicsőítsük, egymásban pe-dig lássuk meg az embert (Krisztus arcát), legyünk előzékenyek, udvariasak! Mindez megtanulható, elsajátítható és gyakorolható. Cselekedjünk eszerint!

Csütörtök

Mindegyikünk a felebarátjának kedvezzen, mégpedig annak javára, épülésére. Róm 15,2 (1Móz 21,22; ApCsel 6,1–7; Mt 22,34–46) Ízelgetem a szót: *felebarát*. A köznyelvben nem használjuk, sajátosan bibliai a kifejezés. A szótár szerint jelentése: embertárs. Az utó-tag teljesen világos: barátunk az, akit nagyon szeretünk, akivel megértjük és segítjük egymást, hasonlóan érzünk és gondolkodunk. Tudjuk, hogy a barátunknak nagyon könnyű kedveznünk, hiszen a szeretet kölcsönös... A mai ige ezt a szűk kört kiter-jeszt minden emberre. Felebarátunk az, aki a közelünkben van, és a segítségünkre szorul. Ne mi álljunk elől, hanem engedjük magunk elé a többieket, és munkálkod-junk értük!

Péntek

Ki mondhatja: tisztán tartottam szívemet, tiszta vagyok, nincs vétkem? Péld 20,9 (Róm 6,13; Lk 23,32–34; Mt 23,1–22) Egyszer azt hallottam valakitől, hogy azért nem jár templomba, mert nincs szüksége Istenre. Megáll a saját lábán, nem kell neki segítség. Bűne sincs, hiszen nem gyilkos, nem rabló, nem bánt senkit, becsületesen dolgozik. A Biblia egész mást mond erről a felfogásról. Nincs büntelen ember, és a vétkeinket sem mos-hatjuk le a magunk erejével. Nem szabadulhatunk ki magunktól a bűn fogságából, de Jézus Krisztus áldozati halálába és feltámadásába vetett hitünk által megtisztulha-tunk, és új életre kelhetünk. Dicsőség a mennyek Urának mindeztért!

Szombat

Amikor ez a romlandó romolhatatlanságba öltözik, és ez a halandó halhatatlanságba öltözik, ak-kor teljesül be, ami meg van írva: „Teljes a diadal a halál fölött!” 1Kor 15,54 (Zsolt 103,14; Mt 5,17–24; Mt 23,23–39) Jézus helyettes áldozata, kereszthalála, értünk, méltatlanokért kiontott vére a megváltás drága ajándéka számunkra. Isten mindenkinek elkészítette az üdvösség, az örök élet lehetőségét. Köszönöm, Uram, hogy megismerhettem ér-tem viselt szenvedéseidet, hittel hiszem, hogy értem is meghaltál a kereszten, és ne-kem is reményem lehet az örök életre! Áldalak és magasztallak, könyörülő Istenem!

■ JUHÁSZNÉ SZABÓ ERZSÉBET

F I Z E S S E N E L Ő L A P U N K R A !

Evangélikus Élet

A MAGYARORSZÁGI EVANGÉLIKUS EGYHÁZ HETILAPJA

E-mail: evelet@lutheran.hu
EvÉlet on-line: www.evelet.hu
Hírdetésfelvétel: hirdetes@evelet.hu

Szerkesztőség: 1085 Budapest, Üllői út 24. Tel.: 1/317-1108; 20/824-5519, fax: 1/486-1195. **Szerkesztő-ségvezető:** Boda Zsuzsa (zsuzsa.boda@lutheran.hu). **Szerkesztőségi titkár** (előfizetési és hirdetési ügyek referense): Vítális Judit (judit.vitalis@lutheran.hu).

Főszerkesztő: T. Pintér Károly (karoly.pinter@lutheran.hu). **Olvasószerkesztő:** Dobsonyi Sándor (sandor.dobsonyi@lutheran.hu). **Korrektor:** Huszár Mariann (mariann.huszar@lutheran.hu). **Tervező-szerkesztő / EvÉlet on-line:** Nagy Bence (bence.nagy@lutheran.hu). **Főmunkatárs:** Gazdag Zsuzsanna (zsuzsa.gazdag@lutheran.hu).

Rovatvezetők: Hafenschér Károly (ifj.) – Ige+hir-dető (karoly.hafenschcer@lutheran.hu), Kendeh K. Péter – Oratio oecumenica (peter.kendeh@lutheran.hu). Köhāti Dorottya – Új nap – új kegyelem (dora.kohati@lutheran.hu), Vég helyi Antal – A vasárnap igéje (antal.veg helyi@lutheran.hu).

Árusítja a kiadó és a Magyar Posta Rt. (ÜLK)
INDEX 25 211, ISSN 0133-1302

Kiadja a Luther Kiadó (kiado@lutheran.hu)
1085 Budapest, Üllői út 24. Tel.: 1/317-5478, 1/486-1282; 20/824-5518, fax: 1/486-1229. **Felelős kiadó:** Kendeh K. Péter (peter.kendeh@lutheran.hu).

Nyomdai előállítás: Egri Nyomda Kft.
3300 Eger, Vincellérsiskola u. 3.
Felelős vezető: Kopka Viktor vezérigazgató

Előfizethető közvetlenül a kiadónál vagy postautal-ványon. Az előfizetési díj belföldön negyed évre 2340 Ft, fél évre 4680 Ft, egy évre 9360 Ft, szomszédos országba egy évre 31 900 Ft (123 euró), egyéb külföldi országba egy évre 37 200 Ft (143 euró).

Csak a minden hónap 15-ig beérkező lemondásokat tudjuk az azt követő hónap elsejével törölni, el-lenkező esetben még egy hónapig jár az újság.

Beküldött kéziratokat nem őrzünk meg és nem küldünk vissza. Az adott lapszámba szánt kéziratokat a megelőző hét csütörtökéig kérjük leadni! A hétfő del-utáni lapzártakor kizárólag a hétfői eseményekkel összefüggő (és a szerkesztőséggel előzetesen egyeztet-t) írásokat tudjuk figyelembe venni. Az e-mailben küldendő kéziratokat az evelet@lutheran.hu, a hirdetéseket a hirdetes@evelet.hu címre várjuk.